

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta
Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomová práce

„Zavedení a využití fomulářů při vedení obchodního rejstříku“

Bc. Michal Ahne

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta
Katedra soukromého práva a civilního procesu
Právo a právní věda
vedoucí práce JUDr. Josef Holejšovský

Diplomová práce

„Zavedení a využití formulářů při vedení obchodního rejstříku“

Bc. Michal Ahne

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Zavedení a využití formulářů při vedení obchodního rejstříku“ zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce, panu JUDr. Josefu Holejšovskému, soudci Vrchního soudu v Praze, za odborné vedení při psaní mé diplomové práce, své ženě Karolině za nekonečnou trpělivost během mého celého studia a svým rodičům za celoživotní podporu.

1. Obsah	str.
1 Obsah	5
2 Úvod	6
3 Obecně k obchodnímu rejstříku	8
3.1 Průřez vývoje obchodního rejstříku	8
3.2 Účel a funkce obchodního rejstříku	9
4 Elektronizace obchodního rejstříku	12
5 Formuláře v období od 1.7.2005 do 31.12.2011	17
5.1 Zavedení formulářů pro podání návrhu	17
5.1.1 Dokládání skutečností navržených k zápisu	17
5.1.2 Základní charakteristika formulářů	23
5.1.3 Povinně vyplňované údaje	25
5.1.4 Přednosti a nedostatky formulářů	26
5.1.4.1 Skutková tvrzení	26
5.1.4.2 Vyplňování	27
5.1.4.3 Systematika řazení údajů	28
5.1.5 Reakce podnikatelů a rejstříkových soudů na zavedení formulářů	30
5.2 Registrační princip	32
5.3 Fikce zápisu	37
6 Změna formulářů od 1.1.2012	40
6.1 Přednosti a nedostatky právní úpravy	40
6.2 Formuláře de lege ferenda	44
7 Srovnání české a slovenské právní úpravy při využívání formulářů	46
7.1 Formuláře	46
7.2 Vyplňování formulářů	47
7.3 Registrační princip	47
8 Závěr	49
9 English Résumé	51
10 Přehled použitých pramenů	54

2. Úvod

Obchodní právo je soubor právních norem, upravujících majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností. Ve vymezeném rozsahu upravuje i vztahy mezi nepodnikatelskými subjekty a některé vztahy mezi podnikateli a státem. V rámci těchto vztahů je nutné, aby zde byla dána právní jistota existence samotných subjektů, jakož i hodnověrné ověření jejich právních poměrů. K tomuto účelu slouží ve většině států Evropské unie právě institut obchodního rejstříku, případně jiná obdobná evidence podnikatelských subjektů. Obchodní právo je sice svým základním charakterem právem soukromým, je však prostoupeno jistými, a místy velmi silnými, veřejnoprávními prvky.

Ve své práci bych se chtěl zaměřit především na proces elektronizace vedení obchodního rejstříku, zavedení a využívání formulářů a časté legislativní změny více či méně ovlivňující řízení ve věcech obchodního rejstříku. Všechny tyto aspekty jsou vzájemně silně propojené. Obsah jsem zaměřil především na právní úpravu platnou v období let 2005-2011, kapitola 6. je pak věnována právním předpisům platným po 1.1.2012. V kapitole 7. jsem se pokusil komparovat českou kodifikaci rejstříkového řízení se slovenskou.

Nezanedbatelnou součástí českého právního řádu jsou i předpisy práva Evropského společenství, které si kladou za cíl nikoliv vytvořit konkrétní právní normy, ale především unifikovat smysl právní úpravy jednotlivých členských států Evropské unie. Proto se ve své práci budu zabývat i vlivem EU na řízení ve věcech obchodního rejstříku.

Toto téma jsem si vybral z důvodu, že jsem v minulosti šest let působil na Městském soudu v Praze jako vyšší soudní úředník právě na úseku vedení obchodního rejstříku. Mohu tak čerpat nejen z písemných materiálů, kterých je celá řada, či poradenství soudců nebo advokátů, ale též ze svých osobních zkušeností s touto problematikou. Ze stejného důvodu jsem do své práce včlenil i vybrané poznatky z praxe, neboť pouze aplikace příslušných hmotněprávních a procesněprávních předpisů uvádí smysl obchodního rejstříku v život. Při tvorbě této práce jsem čerpal z velkého množství knižních publikací, časopisů a také z elektronických pramenů. Kromě publikací věnovaných přímo obchodnímu rejstříku, jsem využil také monografie věnované obchodnímu právu obecně, jenž obsahují části o obchodním rejstříku, obchodních společnostech a podnikatelích

obecně. Využil jsem rozhodnutí soudů, které především v rámci odvolacího a dovolacího řízení v rozhodnutích vyslovují právní věty mající rozhodující vliv na posuzování předmětné oblasti.

3. Obecně k obchodnímu rejstříku

3.1 Průřez vývoje obchodního rejstříku

Institut současného obchodního rejstříku se vyvinul takřka ze dne na den k 1.2.1992 transformací z marginální podoby bývalého podnikového rejstříku. Právní úprava navazovala na československou úpravu předválečnou (dokonce i číslováním spisů a rejstříku), v níž byly obsaženy i prvky úpravy německé.¹ Vznikem obchodního rejstříku byl zahájen proces rozvoje soukromého podnikání, neboť do podnikového rejstříku se zapisovaly pouze národní a státní podniky, komunální podniky, družstevní organizace, podniky zahraničního obchodu apod., po roce 1989 se mohly zapisovat do podnikového rejstříku i fyzické osoby oprávněné podle zvláštních předpisů k podnikatelské činnosti a obchodní společnosti. Těch však, s ohledem na tehdejší společenské poměry, bylo minimum.

Počátky zrodu obchodního rejstříku byly spojené s obrovským náporom podnikatelských subjektů, které vzhledem k nedostatečnému zabezpečení po stránce organizační, právní i personální, působily téměř paralyzačně. Rejstříkové soudy rozhodovaly nejednotně, nedostatečné právní zázemí se projevovalo i na délce jejich rozhodování. Nejednotné byly také jejich požadavky na prokazování zapisovaných skutečností a podnikatelská veřejnost si stěžovala na pomalost celého řízení. Tento stav trval přibližně do konce 90. let minulého století.

Od roku 2000 se činnost rejstříkových soudů výrazně zrychlila, což bylo důsledkem zejména zvýšení personálního obsazení rejstříkových soudů. Přesto se nadále objevovaly snahy zákonodárců o transformaci obchodního rejstříku. Jednou z poslaneckých aktivit bylo i předložení návrhu z roku 2001 o registrátorech, čerpající zejména z francouzské právní úpravy, a částečně také zákon o jednotném registru ekonomických subjektů. Kromě těchto řešení se také navrhoval jako možná alternativa převod agendy obchodního rejstříku na Hospodářskou komoru ČR. Předkladatelé návrhu počítali se zavedením jednotných formulářů a seznamu taxativně vyjmenovaných příloh ve formě vyhlášky. Registrátor měl pak pouze ověřit, zda jsou navrhované údaje v souladu s právními předpisy a fakt, zda byly předloženy veškeré předepsané listiny. Tento zákon měl podle předkladatelů odstranit jednu z nejčastějších výtek ze strany Evropské unie (pomalost

¹ Myslíl, S. Právní úprava obchodního rejstříku. Bulletin advokacie, 2002, č. 10, s. 22.

řízení) a povzbudit zahraniční investice do české ekonomiky.² Tento návrh zákona však nebyl přijat a rejstříkové řízení zůstalo v kompetenci krajských soudů s výjimkou Krajského soudu v Praze.

Nejvýraznější změny rejstříkového řízení přinesla až novela obchodního zákoníku, občanského soudního řádu a dalších zákonů provedená zákonem č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 216/2005 Sb.). Smyslem celého návrhu bylo zachování určitého stupně stávajícího stavu, a v návaznosti na dosavadní praktické zkušenosti s fungováním obchodního rejstříku přínos některých nových řešení.³ Více o dopadech přijetí toho zákona bude pojednáno v kapitole 5.2.

Od 1.1.2007 je rejstřík veden v elektronické podobě s výjimkou případů, kdy takovýto postup charakter listiny neumožňuje. Ministerstvo spravedlnosti v souvislosti s elektronizací obchodního rejstříku vydalo vyhlášku č. 562/2006 Sb., o digitalizaci obchodního rejstříku.

Dne 1. ledna 2012 nabyla účinnosti novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 351/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Přestože novela měla být původně spíše technického rázu, přinesla některé zásadní změny, a to i v oblasti rejstříkového řízení.

3.2 Účel a funkce obchodního rejstříku

Účelem obchodního rejstříku je vytvoření databáze podnikatelů, která poskytuje třetím osobám dostatečné a průkazné informace o podnikatelském prostředí v České republice. Jedná se tak primárně o funkci informativní. V této souvislosti je třeba zmínit princip materiální a formální publicity, upravený v ust. § 29 ObchZ. Jedná se o princip

² Pelikánová, I. Nebojme se registrátorů. Právní zpravodaj, 2001, č. 11, s. 5

³ Z důvodové zprávy: „Transpozicí evropských směrnic a nařízení došlo k tomu, že agenda obchodního rejstříku je nepřehledná a zbytečně rozsáhlá, když neexistuje výkladová shoda jednotlivých ustanovení napříč rejstříkovými soudy (a soudci) v ČR. Obchodní rejstřík pak jako veřejný seznam neplní roli, kterou mu zejména První směrnice dává, totiž ochranu třetích osob (věřitelů), ale stává se prvkem, který narušuje právní stabilitu.“

veřejné důvěry (víry); údaje zapsané v obchodním rejstříku jsou právně účinné navenek i v případě, že neodpovídají skutečnému stavu, jsou-li splněny podmínky uplatnění principu materiální publicity. K těmto dvěma základním účelům rejstříku přistupuje ještě třetí účel, který bezprostředně souvisí s činností rejstříkových soudů, a tím je zajištění z části preventivní a z části následné kontroly některých právně významných skutečností a právních úkonů podnikatelů.⁴ Pro přesnost je nutné uvést, že obchodní rejstřík nezahrnuje evidenci všech podnikatelských subjektů, neboť podnikatelé fyzické osoby se do něj zapisují pouze fakultativně, popř. obligatorně, když tak výjimečně stanoví zvláštní zákon.

Probíhající finanční krize znovu připomněla, jak důležitá je transparentnost na finančních trzích. Je to právě obchodní rejstřík (či jiná obdobná evidence podnikatelů), který bude důležitým nástrojem pro obnovení důvěry na trhu. I z tohoto hlediska je tak nutné, aby obchodní rejstřík poskytoval nejen přesné a oficiální informace, ale především informace aktuální.

Korektivní funkce zajišťuje zachování alespoň minimální platnosti základních právních úkonů týkajících se společnosti. Přestože od 1.7.2005 byla vypuštěna tzv. vyhledávací zásada a byl zaveden registrační princip, byla korektivní funkce soudu zachována. Soudní kontrola byla totiž nahrazena pouze částečně. Soud je nadále povinen zkoumat, zda byly doloženy všechny předepsané listiny a zda z těchto listin vyplývají skutečnosti navrhované k zápisu.

Poslední funkcí je funkce zajištění právní jistoty. Soud při zápisu určité skutečnosti do obchodního rejstříku, která má konstitutivní účinky, zásadně zkoumá platnost úkonu vedoucího k takovému zápisu. Je tedy zaručeno, že pokud byl právní úkon učiněn v rozporu se zákonem, nebude tato skutečnost do obchodního rejstříku zapsána. Nezastupitelným úkolem obchodního rejstříku je tak v některých případech vlastním zápisem určitého údaje způsobit vznik, případně zánik, určitých právních skutečností (např. zápis společnosti s ručením do obchodního rejstřík, změna obchodní firma podnikatele apod.)

Je-li určitý údaj o podnikateli do obchodního rejstříku zapsán na základě právního důvodu, pak v něm již zapsán navždy zůstane, a to i přesto, že by bylo rozhodnuto o jeho

⁴ Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha : ASPI, a.s., 2005, s. 54

výmazu. Výmaz zapsaného údaje z obchodního rejstříku znamená pouze to, že se již tento údaj neobjeví v tzv. aktuálním (platném) výpisu z obchodního rejstříku, objevuje se však nadále, byť označen jako neaktuální (vymazaný k určenému datu), v tzv. výpisu úplném. Ten pak slouží jako přehled o historii podnikatele.

4. Elektronizace obchodního rejstříku

Moderní informační společnost vyvíjí neustálý tlak na zajištění informovanosti veřejnosti o všech činnostech veřejné správy, justici nevyjímaje. Za tím účelem přijaly Evropský parlament a Rada dne 15.7.2003 směrnici č. 2003/58/ES, kterou se mění směrnice Rady 68/151/EHS, pokud jde o požadavky na zveřejňování týkající se některých forem společností. Jejím cílem bylo urychlit zúčastněným osobám přístup k informacím o společnostech, ale i podstatně zjednodušit formality povinného zveřejňování uloženého společnostem. Tato směrnice stanovuje členským státům řadu povinností při vedení obchodního rejstříku, zejména povinnost vést obchodní rejstřík počínaje dnem 1.1.2007 pouze v elektronické podobě. Elektronickou formou se rozumí, že informace jsou prostřednictvím zařízení na elektronické zpracování (včetně digitální komprese) a ukládání dat odeslány z výchozího místa a přijaty na místě určení a v úplnosti odesílány, přenášeny a přijímány způsobem stanoveným členskými státy telegraficky, rádiovými, optickými nebo jinými elektromagnetickými prostředky.⁵ Směrnice byla do českého právního řádu implementována již zákonem č. 216/2005 Sb., který v čl. V., přechodných ustanoveních, stanovil, že obchodní rejstřík lze vést v listinné podobě pouze do 31.12.2006. Současně bylo odloženo použití ustanovení § 27 odst. 1, věta druhá a § 33 odst. 2 obchodního zákoníku.

S problematikou elektronizace je úzce spojena i problematika zaručeného (uznávaného) elektronického podpisu. Ten je upraven zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Evropská legislativa spočívá především ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 1999/93/EC ze dne 13. prosince 1999, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy. Smyslem zákona o elektronickém podpisu je umožnit použití digitálního podpisu v rámci elektronické komunikace jako ekvivalent podpisu vlastnoručního při běžné listinné formě komunikace. Dne 26. července 2004 nabyla účinnosti novela zákona o elektronickém podpisu č. 440/2004 Sb. Tento předpis zavedl pojem „kvalifikované časové razítko“, které prokazuje existenci elektronického dokumentu v čase. Další novinkou byla možnost používat „elektronické značky“. Pro ty se stejně jako pro zaručený elektronický podpis používá technologie digitálních podpisů. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že elektronickou značkou může označovat data i právnická osoba

⁵ Srov. čl. 3 odst. 8 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/58/ES, ze dne 15. července 2003, kterou se mění směrnice Rady 68/151/EHS

nebo organizační složka státu a používat k tomu automatizované postupy. Dne 15. dubna 2010 nabyla účinnosti novela zákona o elektronickém podpisu č. 101/2010 Sb. Tento předpis v reakci na komitologické rozhodnutí 2009/767/ES přidal Ministerstvu vnitra povinnost vést a zveřejňovat seznam důvěryhodných certifikačních služeb a stanovil orgánům veřejné moci povinnost uznávat kvalifikované certifikáty vydané v ostatních členských státech EU.⁶

Zatímco český právní řád používá termín uznávaný elektronický podpis (§ 33 odst. 2 ObchZ, § 11 odst. 1 zákona o elektronickém podpisu) i termín zaručený elektronický podpis (§ 2 písm. b) zákona o elektronickém podpisu), pracuje legislativa ES výhradně s termínem zaručený elektronický podpis (čl. 2 odst. 2 Směrnice 1999/ 93/EC). Výkladem ustanovení § 11 odst. 1 zákona o elektronickém podpisu lze dojít k závěru, že termín uznávaný elektronický podpis je termínem širším, zahrnujícím v sobě jak zaručený elektronický podpis, tak kvalifikovaný certifikát vydávaný akreditovanými poskytovateli certifikačních služeb.

Zajímavá situace nastane v případě, pokusíme-li se porovnat povinnost opatřit písemnou podobu návrhu úředně ověřeným podpisem navrhovatele a elektronickou podobu návrhu opatřenou uznávaným elektronickým podpisem. Zákon o elektronickém podpisu totiž nestanoví právní účinky elektronických podpisů. Ty stanoví pouze Směrnice 1999/93/EC v čl. 5, a to tak, že zaručený elektronický podpis má obdobnou povahu jako vlastnoruční podpis na listině a zároveň musí být uznatelný jako důkaz v soudním řízení. Aspekty elektronického podpisu byly judikatorně řešeny v obecné rovině v rozhodnutích ústavního soudu ze dne 24.4.2006, č.j. IV. ÚS 319/05 a v rozhodnutí ze dne 17.4.2009, č.j. III. ÚS 739/08, který judikoval, že povinnost písemně doplnit své elektronické podání do tří dnů se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle ustanovení §11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu. S ohledem na výše uvedené je tak nutné posoudit, zda návrh opatřený uznávaným elektronickým podpisem splňuje podmínky dle ust. § 32 odst. 1 ObchZ o povinnosti opatřit návrh úředně ověřeným podpisem. Je nepochybné, že úmyslem zákonodárce bylo stanovit, aby návrhy na zápis do obchodního rejstříku byly podávány buď v listinné podobě a v takovém případě opatřeny ověřeným podpisem navrhovatele nebo aby byly podány v elektronické podobě s uznávaným elektronickým podpisem. Přestože tedy proces ověřování elektronického podpisu vedoucí k uznávanému

6 www.mvcr.cz

elektronickému podpisu nemá účinky úředně ověřeného podpisu, ale pouze účinky vlastnoručního podpisu, lze dospět k závěru, že je-li návrh podán elektronicky, postačí z procesního hlediska opatřit tento návrh uznávaným elektronickým podpisem.⁷ Je na zvážení zákonodárce, zda v budoucnu nepřistoupit k úpravě zákona o elektronickém podpisu a obdobně jako v případě Směrnice 1999/93/EC nedefinovat právní účinky elektronického podpisu, zaručeného elektronického podpisu a kvalifikovaného certifikátu vydávaného akreditovanými poskytovateli certifikačních služeb.⁸

Proces elektronizace obchodního rejstříku jde ruku v ruce i s elektronizací podstatnou částí rejstříku, kterou je sbírka listin. Ta slouží k informování veřejnosti nejen o konkrétní podobě listin, které byly použity jako přílohy k návrhu, ale do sbírky listin se zakládají i listiny, které nemají s návrhem žádnou spojitost (typicky účetní závěrky, aktualizované znění zakladatelského dokumentu apod.). Sbírkou listin je možné vymezit jako soubor zákonem předepsaných listin, jež jsou povinně zakládány u určeného orgánu soudní moci – rejstříkového soudu, a jsou veřejnosti přístupné.⁹ Listiny, které se zakládají do sbírky listin jsou taxativně uvedeny v ust. § 38i a násl. ObchZ, přičemž platí, že nelze do sbírky listin založit takovou listinu, o které to zákon nestanoví. Sbírkou listin byla zřízena k 30.5.1996, povinnost zakládat do sbírky listin listiny v elektronické podobě je však stanovena v rámci všeobecného zákazu retroaktivity až od 1.1.2007.¹⁰ Dříve založené listiny by měl do elektronické podoby transformovat soud, nicméně s ohledem na současné technické, kapacitní, personální a finanční aspekty není reálné předpokládat, že by se tak stalo dříve než za pár let.

Nelze opomenout ani vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 562/2006 Sb., kterou se stanoví způsob převedení listin do elektronické podoby, způsob nakládání s převedenými listinami a obligatorní elektronická podoba listin (vyhláška o digitalizaci obchodního rejstříku). Tento nevelký právní předpis o třech paragrafech nabyl účinnosti ke dni 1.1.2007 a stanovil způsob převedení listin do elektronické podoby, tj. ve formátu Portable Document Format (přípona pdf). Současně byla stanovena povinná elektronická podoba listin, kterými se nedokládají skutečnosti navrhované k zápisu, a které se zakládají do sbírky listin, rovněž ve formátu .pdf.

7 Srov. Vacková, M., Reichlová, N., Broučková, L. Obchodní rejstřík. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 63

8 více k elektronickému podpisu Smejkal, V. Elektronický podpis. Právní rádce, 2005, č. 5. s. 25

9 JUDr. Josef Holejšovský, Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy, C. H. Beck, Praha, 2003, s. 737

10 Novelou zákona č. 513/1991 Sb. (zák. č. 142/1996 Sb.) byla v obchodním rejstříku zřízena ustanovením § 27a jako součást obchodního rejstříku sbírka listin; toto ustanovení je účinné od 30. května 1996 (§ 775 ObchZ), přičemž na základě přechodných ustanovení mají obchodní společnosti a družstva povinnost vložit do této sbírky listin předepsané listiny do 30. června 1997.

V souvislosti s touto vyhláškou uveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti na svých webových stránkách technickou specifikaci pro předávání digitalizovaných listin do Sbírký listin obchodního rejstříku, ve které je mj. řečeno, že 1) každá jednotlivá listina se předává jako právě jeden PDF soubor; není tedy možné rozdělit jednu listinu do více PDF dokumentů ani slučovat více listin do jednoho PDF dokumentu, 2) budou-li listiny obsahovat informace, které nemohou být podle zákona zveřejněny, bude soud nucen PDF dokument odpovídající dané listině celý odmítnout, 3) velikost předávaných PDF dokumentů je omezena a nesmí přesáhnout 150kB na 1 stránku listiny; např. listina o 20 stránkách může tedy mít maximálně 3 MB, PDF listiny je možno ověřit zaručeným elektronickým podpisem i nastavit jejich zabezpečení (encryption); není však možné omezit (ani heslem) jejich plnohodnotné zobrazení nebo tisk a 4) PDF soubory do celkové velikosti 8 MB na jedno podání je možno předávat pomocí elektronické pošty na podatelnu příslušného rejstříkového soudu; pokud bude velikost PDF dokumentu větší, je třeba předat jej na CD-R médiu (možno zaslat i poštou). Dle mého názoru není tato technická specifikace nijak právně závazná, neboť se jedná pouze o interpretační pravidla v nenormativním smyslu. Je otázkou, proč tato pravidla nebyla zahrnuta do vyhlášky 562/2006 Sb., když právě způsob převedení listin do digitalizované podoby měl být tímto způsobem stanoven. Lze se pouze domnívat, že důvodem byla nepružnost případné změny technické specifikace s ohledem na legislativní proces tvorby vyhlášek ministerstva. Přesto je uvedený postup účastníky i rejstříkovými soudy dodržován a nečiní v praxi žádné větší obtíže.

Česká republika zvolila při přechodu na elektronické vedení soudního řízení a spisu opatrnější postup, kdy proces elektronizace byl nastaven jako průběžný, tzn. že jednotlivé agendy soudů jsou elektronizovány postupně. Dohled nad průběhem elektronizace vykonává Ministerstvo spravedlnosti, které koordinuje postup jednotlivých soudů tak, aby nedocházelo k disproporcím mezi jednotlivými soudy.

Právnícká profese se v současnosti již prakticky neobejde bez kvalitního velkého právního informačního systému, elektronické komunikace, digitalizace a zabezpečené elektronické archivace. Informatizace práva je nevratným procesem, který je potřeba respektovat a užívat jeho výhod. Zavádění informačních technologií, především elektronických komunikací do oblasti práva, přináší nové standardy produktivity práce, kdy při správném vybavení a nastavení systému práce je možno tutéž agendu realizovat

mnohem nižším počtem zaměstnanců a s mnohem menšími provozními náklady.

S problematikou elektronizace je neoddělitelně spojena i archivace elektronických záznamů. Ačkoliv postup, způsob a průběh archivace elektronických záznamů nijak nesouvisí se zavedením a využíváním formulářů v rejstříkovém řízení, považuji za nutné nastínit možné důsledky převodu rejstříkové agendy do elektronické podoby. Životnost informačních médií, která jsou v současnosti dostupná na trhu, se pohybuje mezi 30-50 lety. Výrobci tak garantují, že i po uplynutí této doby bude možné příslušná záznamová média použít, resp. data na nich uložená dále zpracovávat. Přesto bývá používání takto letitých dat spojováno s nutností uložená data pravidelně kontrolovat a provádět obnovu (refreshing) uložených dat. Jednotliví výrobci doporučují, aby data byla obnovována po uplynutí poloviny doby životnosti záznamových médií, a to i s ohledem na nepřetržitý technický vývoj informačních prostředků a jejich vzájemnou kompatibilitu. Je otázkou, nakolik je Ministerstvo spravedlnosti připravené řešit tyto latentní souvislosti. Těžko si lze představit, že by např. dokumenty převedené v roce 2008 do formátu .pdf a založené do sbírky listin v témže roce byly čitelné bez jakéhokoliv vnějšího zásahu ve stejném formátu i v roce 2028. Pro případ médií, která již nebudou dále podporována, musí být stanoven plán migrace, kterým bude zajištěna migrace dat z těchto médií na média podporovaná.

5. Formuláře v období od 1.7.2005 do 31.12.2011

5.1. Zavedení formulářů pro podání návrhu

5.1.1. Dokládání skutečností navržených k zápisu

Zákonem č. 216/2005 Sb. došlo k významné novelizaci ustanovení obchodního zákoníku upravujících problematiku obchodního rejstříku. Jednou z nejviditelnějších změn byla povinnost podávat návrhy na zápis jakýchkoliv skutečností do obchodního rejstříku pouze na formulářích, jež Ministerstvo spravedlnosti vydalo ve formě vyhlášky. Jedná se o vyhlášku č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku. Vyhláška nabyla účinnosti ke dni 1.7.2005. Vyhláška stanovila nejen závazné formuláře na podávání návrhů na zápis, ale i seznam listin (příloh), které se k návrhům přikládají. Tyto formuláře a seznam přikládaných listin Ministerstvo spravedlnosti zároveň uveřejnilo způsobem umožňujícím dálkový přístup bez možnosti zpoplatnění této služby. Součástí uveřejněných formulářů je i návod na jejich vyplňování. Tento návod však nemá žádnou právní závaznost, neboť nemá formu právního předpisu, ba dokonce ani nařízení či instrukce ministerstva.¹¹ Zde se nabízí analogie s postupem Ministerstva spravedlnosti při stanovení technických požadavků na digitalizaci listin.

Základní otázkou od zavedení této nové úpravy bylo, zda je zveřejněný seznam příloh k návrhům úplný, či zda jsou rejstříkové soudy oprávněny si výzvou navrhovatelů vyžádat i jiné listinné podklady pro svá rozhodnutí (provedení zápisu). Literatura dovozuje, že seznam příloh stanovený vyhláškou úplný není a že mohou nastat situace, kdy navrhovatel (soud není oprávněn vyzvat k doložení listiny i třetí osoby) bude soudem vyzván, aby předložil i jinou než vyhláškou stanovenou listinu.¹² I když tedy není seznam příloh nutných pro zápis do obchodního rejstříku úplný a soud si může vyžádat i další listiny, než jen ty uvedené ve vyhlášce (bude-li to vyplývat z příslušných zákonných ustanovení), přece jen tento seznam obsahuje většinu potřebných listin.¹³ Zavedení formulářů bylo neoddelitelně spojeno i se snahou zákonodárce o zrychlení zápisů do obchodního rejstříku, omezení ingerence státu při přezkumu, zavedení registračního principu do rejstříkového řízení a zrychlení přístupu k údajům v něm zapsaným. Zdali se tento účel naplnil, bude pojednáno později.

¹¹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11.7.2006, sp. zn. 7 Cmo 676/2005

¹² Srov. Štengllová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání C.H.Beck, Praha 2006, s. 84-85

¹³ K tomu více Eliáš, K., Dvořák, T., a kol. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990. 5. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2006, s. 11

Povinnost podat návrh na formuláři neplatí pro řízení týkající se státních podniků, právnických osob veřejného práva zřízených zvláštním právním předpisem a v případech, kdy se zápis provádí nebo mění z úřední povinnosti.¹⁴ Zastavme se u toho ustanovení a pojďme si ho blíže rozebrat. V původním poslaneckém návrhu zákona nebyl tento poslední odstavec navrhován, do návrhu zákona byl zapracován až pozměňovacím návrhem při druhém čtení zákona. Státní podniky jsou upraveny zákonem č. 77/1997 Sb., o státním podniku. Dle ust. § 5 tohoto zákona platí, že podnik vzniká dnem, ke kterému byl zapsán do obchodního rejstříku. Návrh na zápis podává zakladatel. Zákon rovněž stanoví seznam listin, které se přikládají k návrhu na zápis. Lze konstatovat, že právní úprava zápisu státních podniků do obchodního rejstříku je dostatečná. Výkladové komplikace však mohou nastat u definice právnické osoby veřejného práva, zřízené zvláštním právním předpisem, neboť žádný právní předpis tuto definici neobsahuje. Právní praxe dovozuje, že jde o právnické osoby zřizované přímo zákonem, kterým právní subjektivita nevzniká ke dni zápisu do obchodního rejstříku, ale vzniká ke dni nabytí účinnosti příslušného zákona. Zápis těchto osob má tedy pouze deklaratorní účinky. Jde například o Českou tiskovou kancelář, Hospodářskou komoru České republiky apod. Odlišná situace nastává u nadací a nadačních fondů (nadační rejstřík), obecně prospěšných společností (rejstřík obecně prospěšných společností) a společenství vlastníků jednotek (rejstřík společenství vlastníků jednotek). Přestože tyto právnické osoby zjevně nesplňují žádné důvody, pro které by neměly používat výhradně formuláře, nemají povinnost podávat návrh na závazném formuláři. Na první pohled by se dalo říci, že důvod spočívá ve faktu, že pro tyto osoby jsou vedeny zvláštní rejstříky, při jejichž vedení se procesní úprava dle ObchZ a o.s.ř. nepoužije. V každém příslušném zákoně je však uvedeno, že se při vedení těchto speciálních rejstříků použije obdobně zákonná úprava dle obchodního zákoníku a občanského soudního řádu.¹⁵ Jediným důvodem, pro který se u těchto osob nepoužijí při podání návrhu závazné formuláře, tak lze nalézt ve skutečnosti, že vyhláška č. 250/2005 Sb. jim tuto povinnost jednoduše neukládá. Srovnáme-li tedy např. bytové družstvo a společenství vlastníků jednotek, jejichž smysl existence i vykonávané činnosti jsou velice podobné, bude družstvo nejen povinno hradit soudní poplatky za provedení zápisu do obchodního rejstříku, ale i podat návrh na formuláři, zatímco SVJ podá návrh na zápis změny do rejstříku SVJ bezplatně a volnou formulací. Zdali toto bylo záměrem zákonodárce, nelze z dostupných údajů spolehlivě zjistit. Osobně se domnívám, že původ

14 §32 odst. 5 ObchZ

15 § 5 odst. 5 zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech; § 5 odst. 5 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a § 10 odst. 4 zákona č. 72/1994 Sb., zákona o vlastnictví bytů

této problematiky spočívá v nepřilíš povedené vyhlášce č. 250/2005 Sb. Přes výše uvedené zveřejnilo ministerstvo spravedlnosti na svých webových stránkách formuláře také pro tyto právnické osoby, které se zapisují do zvláštních rejstříků, s poznámkou, že pro zmíněné právní formy neplatí povinnost podávat návrhy na formuláři. Podstatný přehmat zákonodárce lze spatřovat i v „osvobození“ od povinnosti podat návrh na formuláři tehdy, je-li prováděn či měněn zápis z úřední povinnosti. Zahájí-li soud řízení z úřední povinnosti, tj. ex officio, není to na základě návrhu, ale na základě toho, že soud zjistil takové skutečnosti či okolnosti, které odůvodňují uvedený postup soudu za účelem dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku. Dle mého názoru je třeba důsledně rozlišovat, zda je zápis do obchodního rejstříku prováděn na základě podaného návrhu statutárním orgánem, podnikatelem či osobou mající právní zájem na provedení zápisu a návrhem (žádostí) na zahájení řízení o dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku, neboť každý z uvedených postupů je spojen s jinými procesními pravidly a důsledky. Zatímco v případě podaného návrhu na provedení změny zápisu v obchodním rejstříku je řízení ovládáno zásadou registrační a za splnění zákonných podmínek je v určitých případech možné provést přímý zápis o navrhovaných skutečnostech do obchodního rejstříku, v případě řízení zahájeného bez návrhu je rejstříkové řízení spojeno se zásadou vyhledávací a rozhoduje se vždy usnesením. Podá-li tak např. neoprávněný navrhovatel návrh na formuláři a doloží-li k návrhu všechny potřebné listiny, není ze strany rejstříkového soudu možné ani podanému návrhu vyhovět ani takový návrh posoudit jako návrh na zahájení řízení o dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku. Jediným správným postupem za popsané situace bude odmítnutí návrhu z důvodu dle ust. § 200d odst. 1 písm. a) o.s.ř. a po právní moci tohoto usnesení o odmítnutí návrhu usnesením zahájit řízení o dosažení shody ex officio. Takové řízení se vždy zahajuje usnesením, návrh na zápis se neužije.¹⁶

V odborných právních kruzích je možné setkat se s názorem, že formulář pro podání návrhu se nevyužije tehdy, jde-li o řízení, kterým se podnikatel a osoby, které se podle zvláštního právního předpisu zapisují do rejstříku v rámci zápisu podnikatele, domáhají výmazu nebo změny zápisu provedeného fikcí. Tato myšlenka vychází z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011, sp.zn. 29 Cdo 4753/2009, který judikoval, že „Řízení o návrhu podle § 200db odst. 5 či 6 o. s. ř. je řízením o opravném prostředku sui generis. Nemohla-li osoba, která takový návrh podává, své námitky proti zápisu účinně

16 § 200b odst. 1 o.s.ř.

uplatnit dříve (např. proto, že nebyla účastníkem řízení), je rejstříkový soud povinen se řádně zabývat všemi jí uplatněnými námitkami, a to bez ohledu na to, zda (a s jakým výsledkem) se s nimi případně vypořádal v (předchozím) řízení o zápis do obchodního rejstříku“. S tímto názorem však nemohu souhlasit, neboť se domnívám, že Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí primárně nezabýval problematikou formy podání tohoto speciálního opravného prostředku, ale důsledky jeho podání a tomu odpovídající povinnosti soudu přezkoumat všechna tvrzení navrhovatele. Současně tím Nejvyšší soud vyjádřil názor, že se v těchto specifických případech nepoužije překážka věci rozhodnuté. Občanský soudní řád ve svém ustanovení § 200db odst. 6 výslovně říká, že uvedené osoby se mohou návrhem ve lhůtě jednoho měsíce od provedení zápisu fikcí domáhat výmazu či změny zápisu takto provedeného zápisu. Současně tím není dotčeno právo domáhat se odstranění takto provedeného zápisu podnětem pro dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku. Tyto osoby tak mají na vybranou, zda zvolí variantu podání návrhu (v takovém případě jsou povinny k úhradě soudního poplatku) nebo variantu podání podnětu pro dosažení shody (soudní poplatek hradí podnikatel). Domnívám se, že pokud zvolí cestu podání návrhu, pak musí být návrh vždy podán na závazném formuláři dle ust. § 32 odst. 1 ObchZ. Pokud však zvolí cestu podnětu pro dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku, pak forma podaného podnětu je plně v dispozici osoby podávající tento podnět. Bude-li tak např. podán podnět pro dosažení shody, který bude opatřen kolkovými známkami v hodnotě 2.000,- Kč, nebude rejstříkový soud oprávněn takové podání posoudit jako řádný návrh na zahájení řízení, ale bude povinen vyzvat osobu, která podnět podala, aby své podání upřesnila, zda se jedná o návrh na provedení změny zápisu v obchodním rejstříku (pak musí být návrh podán na závazném formuláři) či zda se jedná o podnět k dosažení shody. Sdělí-li autor podání, že se jedná o podnět, pak bude soud povinen vrátit zaplacený soudní poplatek, neboť jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen. Následně, za splnění zákonem stanovených náležitostí, zahájí soud řízení ex officio, ovšem již bez účasti podatele. Pokud však autor podání soudu sdělí, že se jedná o návrh na zahájení řízení a ve stanovené lhůtě nepodá návrh na formuláři, bude soud povinen takto podaný návrh odmítnout z důvodu, že návrh nebyl podán způsobem předepsaným podle zvláštního právního předpisu. Ohledně rozsahu přezkumu jsem toho názoru, že se zde uplatní princip vyhledávací nikoliv registrační.

Stejně jako každé podání musí být i návrh podaný na formuláři opatřen podpisem navrhovatele (případně jeho právního zástupce či zmocněnce). V případě rejstříkového

řízení musí být podpis na návrhu vždy úředně ověřen.¹⁷ Úřední ověření pravosti podpisu domácích i zahraničních osob (tzv. legalizaci) provádějí orgány obcí, které vedou matriku, jiné pověřené orgány obcí a krajské úřady podle zvláštního zákona.¹⁸ Ověření podpisů provádějí dále notáři a od roku 2005 v omezené podobě také advokáti.¹⁹ Zavedení institutu ověřování listin advokátem provázela bouřlivá diskuse nejen v parlamentu, ale také mezi odbornou veřejností. Jeho účelem byla bezesporu snaha zákonodárců urychlit jednání, jehož výstupem má být listina sepsaná advokátem a opatřená úředně ověřeným podpisem klienta. Prohlášení advokáta je tedy nadáno veřejnou vírou v jeho pravdivost (tzn., že listina byla před ním podepsána určitou osobou, určitého dne a na určitém místě). Advokát není zmocněn vedle notářů, obecních úřadů a velitelů námořních lodí provádět legalizaci, ale jeho prohlášení je postaveno tomuto úřednímu ověření, pokud jde o právní účinky, na roveň (pokud jej učinil v souladu s § 25a zákona č. 85/1996 Sb. o advokacii, ve znění pozdějších předpisů). Po zavedení možnosti advokátů provádět legalizaci se v brzké době začaly objevovat případy, kdy advokát ověřil svůj podpis na listině, kterou sám sepsal (typicky návrh na zápis do obchodního rejstříku, později i na formuláři). Přestože takový postup zákon o advokacii umožňoval, rejstříkové soudy se proti tomu důrazně ohrazovaly. Výsledkem bylo vydání Usnesení představenstva České advokátní komory č. 4/2006 Věstníku ze dne 11. dubna 2006, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokáta při činění prohlášení o pravosti podpisu, o vedení evidence o těchto prohlášeních, o vyšším ověření těchto prohlášení a o knize prohlášení o pravosti podpisu (usnesení o prohlášení advokáta o pravosti podpisu), které ve svém článku 3 tuto možnost vylučovalo.

Každý z nás si jistě dovede pod pojmem formulář vybavit obsah tohoto slova, definice pojmu však stanovena není. V zásadě se jedná o tiskopis, ve kterém je předtištěn text a další pomocné grafické údaje (rámečky, kolonky) pro písemné vyplnění různých dat a údajů. Formuláře mohou být uživatelům k dispozici i v elektronické podobě, což významně ovlivňuje uživatelskou dostupnost. Formuláře bývají vyhotoveny tak, aby bylo možno provádět elektronické snímání (skenování), respektive čtení zapsaných údajů přímo do počítače. S tím souvisí i projekt, který byl testován na Městském soudě v Praze mezi lety 2006-2007. Projektu se zúčastnili zástupci Notářské komory České republiky pod vedením JUDr. Martina Foukala, prezidenta notářské komory, advokacie a vybraní vyšší soudní úředníci, rozhodující na úseku obchodního rejstříku. Cílem tohoto projektu

17 § 32 odst. 1 ObchZ

18 Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. ASPI a.s., 2005, s. 63.

19 Račok, M. K právní povaze s účinkům prohlášení advokáta o pravosti podpisu. Bulletin advokacie, 2005, č. 6, s. 10

bylo zjištění, zdali v případě elektronického návrhu lze provádět zápisy do obchodního rejstříku bez použití tisku zaslaných podkladů a za jakých podmínek. Projekt trval 6 měsíců a jeho výstupem bylo zjištění, že elektronická podání lze sice vyřizovat přímo, nicméně za cenu mnohem vyšší časové náročnosti ze strany soudu. Důvodem zvýšení doby zpracování návrhu, jeho příloh a rozhodnutí o návrhu byl zejména fakt, že bylo nutné na jednom monitoru neustále přepínat příslušná okna návrhu a rejstříkového softwaru. Řešením by mohlo být vybavení každého referenta dvěma monitory pro snazší manipulaci s návrhy, což je však spojeno s nemalou finanční zátěží. Této provozní komplikaci se dá do budoucna snadno a mnohem efektivněji předejít převodem formulářových dat přímo do příslušného rejstříkového programu, čímž by soudu odpadla povinnost přepisovat data navržená k zápisu, vedlejším produktem by současně bylo i omezení rizika vzniku písařských chyb. Zdali je takové řešení pouze hudbou budoucnosti, či zda se česká justice dočká realizace uvedeného způsobu zpracování listinných i elektronických návrhů, ukáže až čas.

S problematikou dokládání skutečností navrhovaných k zápisu souvisí i řada nepřesností, resp. požadavků nad rámec zákona, které obsahovala vyhláška 250/2005 Sb. Jedná se např. o požadavek na statutární orgány kapitálových společností, kdy vyhláška ukládala navrhovatelům mj. povinnost doložit čestné prohlášení o tom, že statutární orgán splňuje podmínky provozování živnosti podle § 6 zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů. Těmito podmínkami byla ke dni nabytí účinnosti vyhlášky mimo jiné i neexistence nedoplatku na daních, sociálním a zdravotním pojištění. Členem představenstva akciové společnosti a jednatelem společnosti s ručením omezeným však dle výslovného znění ust. § 194 odst. 7 obch. zák. může být pouze fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let, která je plně způsobilá k právním úkonům, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání. Požadavek na předložení čestného prohlášení o nedoplatcích na daních, sociálním a zdravotním pojištění tak přesahoval požadavky zákona. Logický omyl lze spatřovat již v samém principu požadavku čestného prohlášení, neboť pokud se zamyslíme nad jeho určeným obsahem, musíme dojít k závěr, že valná většina náležitostí tohoto čestného prohlášení je zcela nadbytečná. Předně je třeba uvést, jaký smysl má prohlášení o dosažení věku 18 let, když tuto skutečnost lze snadno zjistit z ověřovací doložky na návrhu, ze zápisu z valné hromady či výpisu z rejstříku trestů. Dále je třeba se zamyslet, jako vypovídající hodnotu má prohlášení o bezúhonnosti, když bezúhonnost je

dokládána speciálním dokladem, tj. zpravidla výpisem z rejstříku trestů či v případě cizinců výpisem z jiné obdobné evidence. Domnívám se, že esenciálním obsahem čestného prohlášení by mělo být pouze prohlášení o způsobilosti k právním úkonům (v určitých případech by překážkou výkonu funkce nemuselo být ani částečné omezení, nicméně zákon vyžaduje plnou způsobilost k právním úkonům) a prohlášení o neexistence tzv. insolvenčních důvodů či odpadnutí jejich účinků.

V seznamu příloh ve vyhlášce je zjevně směřován zánik společnosti, který je důsledkem výmazu společnosti z obchodního rejstříku, se zrušením společnosti, které provází její likvidaci. U příloh předkládaných k zápisu likvidátora proto chybí listiny, kterými by mohlo být doloženo zrušení společnosti a její vstup do likvidace. Naopak v seznamu listin předkládaných k výmazu společnosti z obchodního rejstříku jsou tyto listiny zcela nadbytečně uvedeny.

Jiným nedostatkem vyhlášky je požadavek na prokuru předložit čestné prohlášení dle § 38l ObchZ, neboť prokurista není statutárním orgánem společnosti a tudíž se na něj překážka výkonu funkce dle § 38l ObchZ nevztahuje. Rovněž vyhláškou stanovený požadavek formy notářského zápisu u rozhodnutí valné hromady, na které bylo schváleno zastavení obchodního podílu společníka ve společnosti s ručením omezeným, nemusí mít podobu notářského zápisu. Bohužel je tak nutné konstatovat, že obsah vyhlášky je pro účastníky spíše zavádějící až klamavý, neboť rozsah skutečně požadovaných listin získávají účastníci až při kontaktu se soudem.

5.1.2. Základní charakteristika formulářů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005 Sb., kterou byly do rejstříkového řízení zavedeny závazné formuláře, se omezuje všehovšudy na tři paragrafy. Klíčovým obsahem tak je 14 jejích příloh. Přílohy 1-12 jsou určeny pro společnosti, družstva, evropská zájmová hospodářská sdružení, fyzické osoby, příspěvkové organizace apod. Každá právní forma má tak svůj vlastní formulář. Pořadí jednotlivých formulářů je následující:

1. akciová společnost,
2. družstvo,
3. evropské zájmového hospodářské sdružení

4. fyzická osoba
5. komanditní společnost
6. odštěpný závod
7. podnik nebo organizační složky podniku zahraniční osoby
8. příspěvková organizace
9. společnost s ručením omezeným
10. veřejná obchodní společnost
11. cizí právnická osoba, která přemístila sídlo na území ČR
12. ostatní právní formy, zapisované do obchodního rejstříku
13. návrh na výmaz zapsané fyzické nebo právnické osoby

Formulář č. 14 je dodatkový list, který je společný pro všechny formuláře a který slouží k vyplnění obsáhlých údajů, jež se nevešly do základního formuláře. Jednotlivé formuláře jsou opatřeny přehledem příloh, který stanoví seznam dokládanych listin. Jak již bylo dříve zmíněno, uvedený seznam navozuje dojem, že se jedná o seznam taxativní, od kterého se ani navrhovatelé, ale ani rejstříkový soud nejsou oprávněni odchýlit, nicméně literatura i judikatura dovozuje, že se jedná o seznam demonstrativní.

Všechny formuláře mají společný úvodní list (vyjma drobné obměny v případě návrhu na výmaz subjektu). Na první straně návrhu se tak vždy objeví určení soudu, ke kterému je návrh podáván²⁰, prostor pro nalepení soudního poplatku v kolcích a kolonky pro označení navrhovatele. Další strana návrhu obsahuje údaje o subjektu, jehož se návrh týká a prostor pro označení akce, která má být předmětem návrhu (prvozápis, změna, změna právní formy, rozdělení, fúze). Na dalších listech návrhu vyplní navrhovatel údaje, které požaduje do obchodního rejstříku zapsat.²¹ Závěrečná strana návrhu obsahuje datum provedení zápisu (nelze navrhnout již uplynulé datum), označení osoby podávající návrh, místo a datum podání návrhu. S účinností od 1.7.2008 v souvislosti se změnou živnostenského zákona, provedenou zákonem č. 130/2008 Sb., došlo ke změně živností vázaných na živnosti řemeslné, ke sloučení živností ohlašovaných a živností koncesovaných. Novela živnostenského zákona tak zrušila živnostenská oprávnění a koncesní listiny. V této souvislosti došlo i k úpravě rejstříkových formulářů, které nově začaly obsahovat na titulní straně i kolonku označenou jako ID RZP

²⁰ Navrhovatelé jsou oprávněni podat návrh k jakémukoliv soudu bez ohledu na místní příslušnost. V takovém případě soud usnesením rozhodne o své místní nepříslušnosti a zároveň rozhodne, jakému soudu bude návrh poslán po nabytí právní moci usnesení o vyslovení místní nepříslušnosti. Opravným prostředkem je odvolání.

²¹ Návrhem na zápis je třeba ve smyslu legislativní zkratky rozumět i návrh na zápis změny nebo výmazu do obchodního rejstříku

(identifikátor zápisu v živnostenském rejstříku, který se uvádí v levé dolní straně výpisu ze živnostenského rejstříku). Tento individuální číselný kód zajišťuje převedení údajů ze živnostenského do obchodního rejstříku, čímž jednak bylo ulehčeno navrhovatelům od dokládání v živnostenském rejstříku zapsaných předmětů podnikání a jednak rejstříkovým soudům při zpracování došlých návrhů, neboť se výrazně zjednodušilo pořízení údajů o předmětu podnikání navrhovatele. Podotýkám, že součástí zavedení živnostenského identifikátoru byla též grafická úprava většiny rejstříkových formulářů, která dle mého názoru měla být provedena řádnou novelizací vyhlášky č. 250/2005 Sb., uveřejněnou ve sbírce zákonů, k čemuž však nedošlo.

5.1.3. Povinně vyplňované údaje

Povinně vyplňovanými údaji jsou vždy alespoň 1) určení rejstříkového soudu (při elektronickém vyplňování formulářů je nutné vybrat některý z rejstříkových soudů pomocí rolovacího menu, při písemném vyplňování určeného soudu je adresy soudů možné nalézt na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti, kde se též nachází elektronické adresy pro elektronická podání), 2) určení navrhovatele (navrhovatelem je ten, kdo návrh skutečně podává, tedy osoba fyzická či osoba právnická), 3) údaje o subjektu, jehož se návrh týká (v této části je povinným údajem nejméně označení akce, která má být soudem provedena; je-li navrhován zápis předmětu podnikání mající podklad v zápisu v živnostenském rejstříku, uvádí se povinně též ID RZP; při zápisu změn je povinným údajem vyplnění kolonek obchodní firma nebo název, adresa sídla, identifikační číslo, právní forma, rejstříkový soud a spisová značka), 4) označení zapisovaných popř. vymazávaných skutečností (petit), 5) označení příloh (zde se uvádí přílohy, kterými jsou dokládány skutečnosti navržené k zápisu). Jistě lze doporučit, aby přílohy byly označovány v nezaměnitelné podobě tak, aby z návrhu bylo patrné, jaké přílohy jsou soudu skutečně předkládány. Ve specifických případech nemusí být k návrhu přiloženy žádné přílohy. Bude tomu zejména tehdy, je-li navrhován zápis takových skutečností, které vyplývají např. z ověřovací doložky na návrhu (typicky změna jména statutárního orgánu). V případě tzv. opakovaného návrhu, který byl rejstříkovým soudem již jednou odmítnut, zamítnut či zastaven, je vhodné přílohy znovu vyplnit s tím, že již byly rejstříkovému soudu v minulosti předloženy a jsou tak založeny v rejstříkovém spisu. Za této situace doporučuji v seznamu příloh uvést číslo jednacích návrhů, jehož byly součástí, neboť rejstříkové spisy bývají mnohdy značně rozsáhlé. Zvláštní pozornost je však nutné věnovat již dříve založeným přílohám, které tvořily přílohy k návrhu, jež byl soudem zamítnut,

a to s ohledem na případnou překážku *res iudicata*. Neméně důležitým aspektem opětovné přílohy je datace listiny, neboť určité přílohy podléhají z hlediska rejstříkového řízení prekluzivním lhůtám, způsobujícím zánik důkazní hodnověrnosti a tudíž použitelnosti. Povinně vyplňovaným údajem je dále 6) uvedení data provedení zápisu (formuláře umožňují výběr mezi zákonem stanovenou lhůtou a konkrétním datem vyplněným navrhovatelem), 7) označení osoby podepisující návrh jménem/za navrhovatele (fyzická osoba, která návrh podepisuje a jejíž podpis je ověřován), 8) označení místa a data vyplnění.

5.1.4. Přednosti a nedostatky formulářů

V souvislosti s uvedením formulářů do provozu se objevilo nejenom několik nedostatků, na které musela podnikatelská veřejnost reagovat, ale zároveň se veřejnosti významně zjednodušila komunikace s rejstříkovými soudy. Je však nutné poznamenat, že co je pro jednoho výhodou, může se ostatním zdát jako nevýhodné, jedná se tak z větší části o subjektivní hodnocení.

5.1.4.1. Skutková tvrzení

Největší předností formulářů spatřuji bezesporu v jejich unitárnosti, která odstranila do té doby častý jev, kterým byla často nepřehledná a neurčitá podání. Standardizace v podobě formulářů tento nešvar zcela odstranila, při správném vyplnění formulářů nelze nyní návrh považovat za neurčitý. Zároveň zanikla „klasická“ skutková tvrzení a označování důkazů pro jejich prokazování, která (zejména tvrzení) byla nezřídka značně rozsáhlá, čímž docházelo ke zvyšování časové náročnosti při samotném zjišťování předmětu návrhu. Nelze pominout ani vyjadřovací schopnosti jednotlivých navrhovatelů, které mnohdy soud spíše zmátly, než aby soudu poskytly přehled o důvodech podání návrhu. Rejstříkové řízení se tím velmi výrazně odlišilo od obvyklého podávání návrhů (žalob). Současně je však nutné poznamenat, že neexistence skutkových tvrzení ve formulářové podobě návrhů komplikuje rozhodování rejstříkovým soudům tehdy, jedná-li se o návazné návrhy, kdy navrhovatel požaduje provést nejen zápis konkrétního údaje, ale zároveň i jeho výmaz, často i vícekrát. Je tomu zejména tehdy, je-li podáván návrh po přijetí opakovaných změn u subjektu zapisovaných údajů, které nebyly v minulosti do obchodního zapsány (např. opakovaná volba statutárního orgánu). Tyto vícečetné

návryh jsou častým jevem zejména u společností, které sice dělají změny ve statutárním či kontrolním orgánu, ale nepodávají návrhy na zápis těchto změn do obchodního rejstříku. Dovolím si nyní odbočit a malinko se zamyslet nad důsledky podání a podobou takového návrhu. Představme si situaci, že akciová společnost již 16 let neměnila zápis v obchodním rejstříku, funkční období členů představenstva i dozorčí rady je pětileté, počet členů představenstva i dozorčí rady je tři. V průběhu této doby společnost vstupovala do právních vztahů a partneři při kontraktacích netrvali na předložení výpisu z obchodního rejstříku. Nyní byla provedena volba v pořadí již čtvrtého představenstva a dozorčí rady od posledního zápisu do obchodního rejstříku, u žádného z bývalých členů představenstva ani dozorčí rady nedošlo k předčasnému zániku funkce. Předseda představenstva tedy podá návrh na zápis do obchodního rejstříku, ve kterém navrhne jednotlivé zápisy a jejich následné výmazy údajů o bývalých členech představenstva a dozorčí rady. Formulář návrhu tak bude mít nejméně 26 stran. Situace je značně zjednodušená tím, že v této fiktivní společnosti nikomu z členů představenstva ani dozorčí rady nezanikla funkce dříve, např. v důsledku odvolání, odstoupení, smrti apod, k čemuž v reálném životě obvykle dochází. Představíme-li si, že v průběhu prvního funkčního období jeden člen představenstva odstoupil, dva členové dozorčí rady byli postupně odvoláni, ve druhém funkčním období zemřel jeden člen dozorčí rady a ve třetím funkčním období dvěma členům představenstva zanikla funkce ztrátou předpokladů pro její výkon (např. V důsledku ztráty bezúhonnosti či prohlášením konkurzu na majetek právnické osoby, ve které člen představenstva vykonával obdobnou funkci a nedošlo k zániku účinků této překážky), získáme návrh o stejném počtu stran, ale s 11 různými daty vzniku nebo zániku funkce. Tomu pak sice musí odpovídat předkládané listiny, nicméně kontrola takto podaného návrhu je bez skutkových tvrzení skutečně náročná. Lze tak pouze doporučit, aby v případě, podává-li navrhovatel takto skutkově velmi složitý návrh, bylo součástí přílohy i skutkové tvrzení ohledně obsahu návrhu.

5.1.4.2. Vyplňování

Formulář návrhu je možné vyplnit jak v listinné, tak i v elektronické podobě. Zaměříme se nyní na elektronickou podobu formuláře. Ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo na svých webových stránkách základní informace o formulářích, včetně návodu na jejich vyplňování. Ministerstvo spravedlnosti připravilo formuláře ve formátu ZFO pro zápis do obchodního rejstříku s využitím prostředku Software602 Form Filler od firmy Software602 a.s. Tento programový prostředek umožňuje off-line vyplňování formuláře

a díky tomu uživatelům přináší větší klid a soustředění na práci. Formulář je možné uložit na disk v průběhu vyplňování a znovu otevřít pro dokončení vyplňování a odeslání dat. Konečnou verzi formuláře lze uložit do formátu PDF a případně elektronicky podepsat. Pro využití formuláře ve formátu ZFO je nutno instalovat program Software602 Form Filler.²² Možnost ukládání návrhu oceňují zejména společnosti, které praktikují systém tzv. ready-made společností, tedy zakládání společností určených k prodeji třetím osobám. V těchto společnostech je při založení a vzniku společnosti vždy stejná (nebo pouze s minimálními obměnami) struktura sídla, statutárního orgánu, rozsahu splacení základního kapitálu apod., mění se tak jen obchodní firma vzniklé společnosti. Velmi praktickým kvituji také systém nápovědy při vyplňování formuláře prostřednictvím aplikace Software602 Form Filler, jenž informuje uživatele o obsahu příslušné kolonky.

Při vyplňování formulářů si uživatelé často stěžují, že v určitých případech není možné návrh prakticky nikdy vyplnit správně. Je tomu tak tehdy, je-li formulář vyplňován ručně a předmětem návrhu je více zápisů, které by měly být do obchodního rejstříku zapsány k různým datům. V části VI. formulářů jsou navrhovatelům dány na výběr pouze dvě varianty provedení zápisu - v zákonem stanovené lhůtě či ke striktně uvedenému datu. Odhlédneme-li od zarážejícího požadavku na navrhovatele, aby žádali soud o plnění jeho zákonných povinností v případě první varianty²³, dospějeme nutně k závěru, že více dat do jedné kolonky zkrátka nevměstnáme. K zápisu různých dat při provedení zápisu slouží též využít kolonky „zapsat ke dni“, jež jsou situovány v pravé části formulářů u jednotlivých částí návrhu, nicméně s ohledem na jejich umístění navozují dojem, že se vyplňují pouze v případě, kdy je prováděn výmaz již zapsaných údajů. Zde je nutné dodat, že pokud navrhovatel vyplňuje návrh elektronicky, systém nápovědy ho upozorní na skutečnost, že pole „zapsat ke dni“ se vyplňuje pouze v případě, je-li požadován zápis tohoto údaje k jinému datu, než ostatní údaje návrhu. Domnívám se, že těmito komplikacím by bylo možné předejít jednak vhodnějším způsobem systematiky řazení a jednak odstraněním části VI. formulářů.

5.1.4.3. Systematika řazení údajů

Ačkoliv grafická podoba formulářů je zvolena velice vhodně, kdy navrhovatelé vyplňují pouze bíle označené kolonky, zatímco šedé zůstávají převyplněny či nevyplněny, je možné se v praxi často setkat s případy, kdy navrhovatelé zamění údaje o zapisovaných

²² <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=2299&d=47038> (odkaz byl pořízen dne 6.2.2012)

²³ § 200db odst. 1 o.s.ř.

a vymazávaných údajích. Systematika byla ministerstvem zvolena tak, že v levé části se uvedou údaje o zapisovaných skutečnostech, v pravé části pak údaje o vymazávaných skutečnostech. Dle mého názoru nebyla tato volba přinejmenším šťastná, a to hned z několika důvodů. Předně je třeba zmínit, že formuláře jsou rozděleny, jak jsem uvedl dříve, podle druhu právních forem jednotlivých subjektů a na zvláštní formulář na výmaz z rejstříku. Nejsou tedy dále členěny na prvozápis podnikatele a změny zapsaných údajů, pro tyto návrhy je formulář společný. Vžijme se do role sporadického navrhovatele, který podává návrh na prvozápis a návrh na změnu u již zapsaného subjektu. V případě prvozápisu navrhovatel postupuje při vyplňování zleva a vyplní všechny potřebné údaje bez jakéhokoliv zaváhání. V případě změny však musí být tentýž navrhovatel obezřetný, neboť chce-li vymazat např. odvolaného jednatele a zapsat nového, musí nejdříve uvést údaje o zapisovaném jednatele a následně až vymazávaném. Na první pohled by v tomto postupu neměl být problém, praxe však ukazuje jinak. Statisticky se jedná až o 5% případů, kdy jsou příslušné kolonky prohozeny. Rejstříkové soudy jsou naštěstí k navrhovatelům zpravidla shovívavé a tyto drobné nuance přehlížejí. Domnívám se, že by bylo vhodné, pokud by v budoucnu existovaly zvláštní formuláře na prvozápis a zvláštní formuláře na změny zapsaných údajů. Za těchto okolností by formulář na prvozápisy obsahoval pouze jednu kolonku pro zapisované údaje, formulář pro změny by měl být koncipován tak, že levou část by tvořily vymazávané údaje, pravou část pak údaje zapisované.

Obecná koncepce formulářů je založena na tom, že tentýž druh údaje lze současně navrhnout k zápisu i k výmazu. Je tomu tak zejména z důvodu, že formuláře jsou koncipovány jako univerzálně použitelné nejen pro první zápis podnikatele, ale i pro změnu zápisu. Oproti této koncepci lze však nalézt u jednotlivých typů formulářů různé odlišnosti. Tak např. příloha č. 1 vyhlášky 250/2005 Sb., která je věnována akciové společnosti, obsahuje ve své části IV. Návrh na změnu položky 11. cizojazyčný název a 14. doplňující text za právní formu, které lze navrhnout pouze k výmazu, příloha č. 5 – komanditní společnost obsahuje ve stejné části položku 16. předmět činnosti, kterou lze taktéž vyplnit pouze v pravé části formuláře, tedy v části vymazávané údaje, u přílohy č. 9 – společnost s ručením omezeným nacházíme opět v části IV. položku č. 74. rozsah splacení základního kapitálu, kterou lze rovněž vyplnit pouze v části vymazávané údaje. Prapůvod těchto diskordancí lze vysledovat ve skutečnosti, že v minulosti byly zápisy do obchodního rejstříku prováděny odchylně od aktuálního stavu, a to jednak k důvodu odlišné právní úpravy, z důvodu odlišného softwaru, ale i z důvodu individuálně

pojímaného pojetí obchodního rejstříku rozhodujícími referenty. Charakter možnosti žádat o výmaz uvedených údajů je založen na tom, že se nejedná o zapisované údaje do obchodního rejstříku a z tohoto důvodu není dále možné domáhat se jejich nového zápisu, ale je umožněno žádat o jejich výmaz z obchodního rejstříku.²⁴

5.1.5. Reakce podnikatelů a rejstříkových soudů na zavedení formulářů

Právní úprava obchodního rejstříku v České republice doznala od svého vzniku řady velkých změn. V minulosti byla velmi strohá a vyžadovala tak po podnikatelích nejen dokonalé teoretické znalosti práva, ale především znalosti praktické aplikace, které se lišily soud od soudu. Důsledkem toho bylo, že řízení byla pomalá a mnohé zápisy v obchodním rejstříku neodpovídaly skutečnosti. Vznik společnosti mnohdy trval celé měsíce s nejistým výsledkem soudního rozhodnutí, a to samozřejmě nevedlo k velké ochotě růstu počtu malých a středních podnikatelů, kteří hrají rozhodující úlohu při vytváření nových pracovních příležitostí a působí tak jako faktor sociální stability a ekonomického rozvoje. Obchodní rejstřík byl častým tématem nejen v diskusích právnické i podnikatelské veřejnosti, ale též v médiích, připomínkách Evropské unie či zahraničních obchodních komor. Nad obchodním rejstříkem se vznášel stín úplatnosti a podle některých ani nebylo možno bez úplatku dosáhnout rychlého zanesení údajů do rejstříku.²⁵

Novelou obchodního zákoníku, jenž byla provedena zákonem č. 216/2005 Sb., byly do českého právního řádu zavedeny formulářové návrhy na zápis do obchodního rejstříku. Od data účinnosti tohoto zákona, tj. počínaje dnem 1.7.2005, nebylo možno podat návrh na zápis do obchodního rejstříku jiným způsobem, než na tomto předepsaném formuláři. Přestože se jednalo o velmi zásadní změnu jak obchodního zákoníku, tak i občanského soudního řádu, byla legisvakanční doba stanovena pouze na necelý měsíc. Není proto divu, že počátky závazných formulářů provázela neznalost platné právní úpravy a návrhy byly ve valné většině podávány formou popisnou nikoli na formuláři. S ohledem na skutečnost, že přijatá novela zrušila možnost soudu vyzvat navrhovatele k odstranění vad návrhu, docházelo k okamžitému odmítní nesprávně podaných návrhů formou usnesení s odvolací lhůtou 15 dní. Tím sice došlo ke zrychlení procesu rozhodování soudů, ale zároveň tato změna nevedla k zamýšlenému cíli rychle provádět zápisy

²⁴ Srov. např. § 36 písm. c) ObchZ či § 56 odst. 1 ObchZ

²⁵ Podobně se vyjadřuje Ištváněk, F. Spory o rejstříkové řízení pokračují. Právní rádce, 2003, č. 7, s. 22, kde uvádí : „Rejstříkový soudce je daleko nedůvěřivější nežli soudce rozhodující skutečné spory. Soud po důkazech příliš nepátrá, spíše vůči účastníkům tvá na plnění jejich důkazní povinnosti a návrhy neveřejně zamítá.“

do rejstříku.²⁶ S odmítáním návrhů se dále spojoval další prodlužující faktor rejstříkového řízení, kterým byl fakt, že nebylo možné podat nový návrh dříve, dokud usnesení o odmítnutí návrhu nenabylo právní moci. Řada navrhovatelů, kteří obratem podali nový návrh na zápis do obchodního rejstříku tentokrát na formuláři, byla nepříjemně překvapena, když vzápětí obdržela usnesení o zastavení řízení, nyní z důvodu litispendence. Zde je nutno zmínit, že ani soudy nebyly průběhem uvádění formulářů v život nadšeny, neboť přestože návrhy mohly být vyřizovány z administrativního hlediska skutečně pružně, vedlo odmítnutí návrhu pouze k okamžitému podání nového návrhu. Dalším aspektem nespokojenosti soudů byla skutečnost, že při odmítnutí návrhu byly navrhovatelům vráceny zaplacené soudní poplatky, což významným způsobem zasáhlo i chod účtáren rejstříkových soudů, které byly náhle zcela zahlceny. Kritice neunikl ani systém vyplňování formulářů, který ve svých počátcích nebyl umožněn elektronicky, ale pouze v písemné podobě. Navrhovatelé tak byli nuceni si celé formuláře vytisknout, vybrat příslušné listy k vyplnění a tyto listy ručně vyplnit. Po četných připomínkách na adresu ministerstva spravedlnosti byla na webových stránkách ministerstva zpřístupněna aplikace Software602 Form Filler. Ani tento krok však nevedl k obecné spokojenosti, neboť v počáteční fázi provozu neumožňovala aplikace vkládání rozsáhlého textu, resp. grafický výstup po vložení takového textu neodpovídal původnímu grafickému uspořádání. Závěrem je nutné zmínit, že příslušná aplikace, umožňující rejstříkovým soudům provádět přímé zápisy, byla na jednotlivé soudy dodána v podstatě až na poslední chvíli několik dní před koncem června 2005, což při zvolené délce vacatio legis znamenalo přinejmenším zásah do uživatelské zdatnosti rozhodujících referentů. Zavedení formulářů bylo proto provázeno četnými rozpaky všech uživatelů.

Změny nastaly až přijetím novely zákonem č. 79/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, která byla přijata již velmi záhy po nabytí účinnosti novely zavádějící formuláře a upravující procesní postup soudu při vyřizování podaných návrhů. Tato novela znovu zavedla institut výzvy k odstranění vad podání s tím, že oproti právní úpravě před 1.7.2005 omezila počet možných výzev na jedinou.²⁷ Tím bylo dosaženo kompromisu mezi dříve hojně zneužívanými opakovanými výzvami soudů a drakonickým pojetím odmítání návrhů bez výzvy na vady podání. Zároveň byly odstraněny další nedostatky, které přinesl zákon

26 Srov. Dědič, J.: Obchodní zákoník se zmítá v předvolební legislativní smršti. Právní zpravodaj, 2006, č. 3, str. 4.

27 Dle ust. § 200d odst. 3 o.s.ř. soud usnesením vydaným ve lhůtě 3 pracovních dnů od dojití návrhu soudu vyzve navrhovatele k odstranění vad návrhu či k doplnění chybějících listin; opakovaná výzva se nepřipouští. Ustanovení § 43 se použije přiměřeně. Lhůta podle § 200db odst. 1 počíná běžet dnem následujícím po dni, kdy bylo soudu doručeno podání, jímž byly vady odstraněny nebo listiny doplněny.

č. 216/2005 Sb. (např. zjevně nechtěné odstranění původního ust. § 30 odst. 2 ObchZ²⁸, nedostatečná formulace ust. § 31 odst. 1 ObchZ, neumožňující formálně správně podat návrh na prvozápis společností, nemožnost zápisu identifikačních čísel u právnických osob zapisovaných v rámci zápisu podnikatele, zrušení pořádkové pokuty při nedoložení listin do sbírky listin). Nezbyvá než konstatovat, že „je tristní, že nejde o ojedinělý případ, ale téměř o pravidlo, které zachvátilo náš legislativní proces. K nově nabytému zákonu, aniž by nabyl účinnosti, již putují do Parlamentu ČR jeho další novely.“²⁹

5.2. Registrační princip

Právní úprava před 1.7.2005 stanovila rejstříkovým soudům povinnost přezkoumávat platnost právních úkonů, na základě kterých byl požadován zápis do obchodního rejstříku. Jednalo se tak o zásadu vyšetřovací. Prostřednictvím zápisů do obchodního rejstříku docházelo ke kontrole platnosti zásadních úkonů učiněných v rámci vnitřního právního režimu zapsaných (zapisovaných) subjektů, neboť pokud právní úkon nebyl učiněn platně, tzn. v souladu se zákonem či vnitřními předpisy, nebylo možné jeho výsledek do obchodního rejstříku zapsat a tím nedošlo k nabytí jeho účinnosti, resp. nabytí účinnosti právní skutečnosti, mající na jeho základ vzniknout.

Základním problémem neefektivnosti obchodního rejstříku se jevila jeho procesněprávní aplikace. Dosavadní věcný přezkum, vadně naformulované lhůty a spornost a nejednotnost samotných požadavků rejstříkových soudů byly překážkami, které se snažila novela č. 216/2005 Sb. eliminovat. Předně byl opuštěn věcný přezkum a byl zaveden princip registrační (obdobně jako v Itálii, Španělsku, Velké Británii apod.) Počínaje nabytím účinnosti od 1.7.2005 byl tak rejstříkový soud oprávněn přezkoumat formální předpoklady návrhu a v dílčích věcech také hmotněprávní, ledaže o nich byl předložen notářský zápis. V tomto smyslu zákon nikterak nezasáhl do konstitutivního či deklaratorního účinku zápisu do obchodního rejstříku s tím, že zůstalo v platnosti dosavadní pojetí. Přezkum v komplikovanějších úkonech zůstal zachován, ledaže o úkonu byl pořízen notářský zápis - tedy veřejná listina, kde není další přezkum důvodný. K narušení právní jistoty nedošlo, neboť přezkum úplnosti formulářů a souladu mezi listinami a návrhem zaručuje bezpečnost a přesnost právního vztahů. Je nutné si

²⁸ Dle ust. § 30 odst. 2 ObchZ u činností, které podle zvláštního právního předpisu mohou vykonávat pouze fyzické osoby, se tato činnost zapisuje jako předmět podnikání obchodní společnosti nebo družstva, jen jestliže žadatel prokáže, že tato činnost bude vykonávána pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny podle zvláštního právního předpisu (tento přehmat zákonodárce byl odstraněn již zákonem č. 337/2005 Sb.).

²⁹ Bartošíková, M. Rejstříkové peripetie aneb jak novela novelu stihá, Právní fórum, 2006, č. 8, s. 272

uvědomit, že obchodní rejstřík ovládají zásady, které byly formulovány v době počátků užívání právnických osob pro podnikatelské účely. Z důvodu fiktivnosti právnických osob a pro potřeby ochrany třetích stran byl během 19. století rakouským právem formulován vcelku široký právní rámec obchodního rejstříku a ten v zásadě doktrinálně přetrvává v českém právu dodnes. Paradigma nutnosti existence rejstříku, který bude konstitutivně určovat právní relevanci soukromých práv, bude nutné opustit a začít budovat nové pojetí tkvící v pouhé evidenci. Obchodní rejstřík by tak měl být jen evidencí, ve které budou zaznamenány různé údaje. Hmotněprávní přezkum by měl být široce opuštěn a role rozhodující by se měla přenést na podnikatele. Ten, mající přístup ke všem relevantním zdrojům a informacím, by měl být s to formulovat takový návrh, který plně splní požadavky zákona. V případě vady pak soud jeho návrh zamítne, aniž by ho v zásadě vyzýval k přepracování či doplnění.³⁰

Zde spatřuji za nutné věnovat se zejména charakteru notářského zápisu, který rejstříkový soud není oprávněn přezkoumávat. Dle § 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), se výkonem notářství rozumí sepisování veřejných listin o právních úkonech, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení, přijímání listin do úschovy a dále přijímání peněz a listin do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám. Tyto činnosti mají výrazné veřejnoprávní prvky, a mají též význam veřejných listin při dokazování. Podle § 6 notářského řádu notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření (dále jen "notářské listiny") jsou veřejnými listinami, jestliže splňují náležitosti stanovené pro ně tímto zákonem. Podle části šesté notářského řádu (zvláštní ustanovení o notářské činnosti) může notář vykonávat tyto okruhy činností: sepisování notářských zápisů o právních úkonech (oddíl první § 62 - § 71), sepisování notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti (oddíl druhý § 71a - § 71c), osvědčování právně významných skutečností a prohlášení (oddíl třetí § 72 - § 80), sepisování notářských zápisů o rozhodnutí orgánu právnické osoby (oddíl čtvrtý § 80a - § 80g), notářské úschovy (oddíl pátý § 81 - § 89) a vydávání stejnopisů, opisů, výpisů a potvrzení (oddíl šestý § 90 - § 94a). Podle uvedeného klíče lze tedy rozdělit notářské zápisy na dvě různé typy, jednak notářský zápis o právním úkonu a jednak notářský zápis osvědčovací. Přestože na rozdíl od ostatních osvědčovacích úkonů se v případě notářských zápisů o rozhodnutí orgánu právnické osoby předpokládá vyšší míra ingerence notáře, nejde pojmově o sepis notářského zápisu o právním úkonu (kdy právní úkon je učiněn právě zápisem samotným), neboť oproti němu zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby

³⁰ Srov. důvodová zpráva k návrhu zákona č. 216/2005 Sb.

předpokládá, že je nejprve tento úkon učiněn, a notář pouze osvědčuje, že se tak stalo.³¹ Obdobně rozlišuje charakter notářských zápisů zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

K rozsahu přezkumné činnosti rejstříkového soudu se obdobně vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 24. června 2008, sp. zn. 29 Cdo 1759/2008, v němž uzavřel, že procesní úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku účinná od 1. července 2005 ovládaná registračním principem rejstříkovému soudu nedává prostor pro zjišťování sporných skutečností tak, jak je běžné v občanskoprávním (ať už sporném či nesporném) řízení. Naproti tomu v řízení podle ustanovení § 200e o. s. ř., které je jako tzv. řízení nesporné ovládáno zásadou vyšetřovací, má soud dostatek prostředků ke zjištění skutkového stavu.

K téže věci uvedl Ústavní soud, že dle stávající právní úpravy subjekty podávající návrh na zápis do rejstříku platí notáři odměnu za sepsání notářského zápisu (vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů). Rovněž mají uloženu povinnost zaplatit i příslušný soudní poplatek za návrh na zahájení řízení ve věcech obchodního rejstříku (zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů). Jedná se tak o placené úkony, bez jejichž splnění nemůže být zápis do rejstříku proveden. Účastníci pak legitimně očekávají, že pokud jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky k provedení zápisu, včetně připojení příslušného notářského zápisu osvědčujícího soulad usnesení valné hromady s příslušnými právními předpisy, nelze mít pochyb, že stanovené podmínky k provedení zápisu byly splněny a zápis do rejstříku může být proveden.

Ve zvláštní části důvodové zprávy k návrhu zákona č. 216/2005 Sb. se uvádí, že rejstříkový soud z důvodu přehlednosti celého systému, ochrany zákonnosti a zabránění matení veřejnosti formálně návrh přezkoumá, zda splňuje požadavky zákona, zda navržená firma není zaměnitelná nebo klamavá podle obchodního zákoníku a zda je předmět podnikání v souladu s vydanými oprávněními. Kromě zákonem výslovně určených bodů není soud oprávněn provádět jinou kontrolu došlého návrhu, s výjimkou

³¹ srov. např. Bílek, P., Drápal, L., Jindřich, M., Wawerka, K. Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 15 - 18

ustanovení § 200db o.s.ř. Rejstříkový soud tak zjistí, zda je návrh podán v souladu se zákonem na formuláři a s požadovanými listinami a zda je mezi nimi soulad. Nápomocným, byť v celku silným argumentem, byla také dikce čl. 10 První Směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. března 1968 o koordinaci ustanovení k ochraně zájmů společníků a třetích osob, stanovených v členských státech pro obchodní společnosti ve smyslu čl. 58 Smlouvy o Evropských společenstvích, která o věcném přezkumu ničeho nestanoví. V zásadě by česká právní úprava mohla být formulována tak, že by se věcněprávní přezkum opustil zcela a vystačilo by se pouze s notářskými zápisy a jinou ingerencí notáře, kterou stávající právní řád zná. Pakliže je možné opustit věcněprávní přezkum úplně, pak jeho částečné zachování není nic, co by porušovalo zásady či co by narušovalo právní jistotu. Navržený zákon sice vychází z dílčího a podmíněného zachování věcného přezkumu proto, že i nadále uznává fiktivnost právnické osoby a tedy zvýšenou potřebu ochrany třetích stran, ale hlavní důvod je jinde. Tím je dosavadní pojetí obchodního zákoníku a paradigmatické pojetí nauky obchodního práva, kdy posun obchodního rejstříku (evidence) blíže k evidenčnímu náhledu je věcí komplexnější změny obchodního práva.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že soud je vždy povinen vycházet z notářského zápisu, pakliže z jeho obsahu plyne, že zjištění hmotněprávních podmínek pro vznik, změnu nebo zánik zapisovaných skutečností učinil notář a jeho hmotněprávní obsah soud v rejstříkovém řízení dále nepřezkoumává; to vše za předpokladu, že návrhatelem a jediným účastníkem řízení je podnikatel, kterého se zápis týká. Z toho lze dále dovodit, že jedná-li se o notářský zápis osvědčovací, ve kterém nedošlo ke hmotněprávnímu zjišťování podmínek pro vznik, změnu nebo zánik zapisovaných skutečností, je rejstříkový soud oprávněn přezkoumávat obsah notářského zápisu. Zjednodušeně by bylo možné konstatovat, že zde notář plnil jakousi funkci písaře, když pouze zaznamenal dění na valné hromadě či schůzi právnické osoby. Taková listina, přestože má podobu notářského zápisu, nemůže být bez dalšího způsobitelným podkladem pro rejstříkové řízení, který by zakládal důvod pro jeho následné nepřezkoumávání soudem. Totožný názor zastává např. prof. Dědič, který tvrdí, že pokud je obsah osvědčujícího notářského zápisu v rozporu se zákonem, pak z takového notářského zápisu nevyplývají údaje o skutečnostech, které mají být do obchodního rejstříku zapsány a soud by tedy měl návrh či jeho příslušnou část zamítnout. Na druhé straně odborná literatura dovozuje, že budou-li mít zapisované skutečnosti podklady v připojeném notářském zápisu, nebude tak rejstříkový soud

prověřovat, zda byly při přijímání rozhodnutí nebo při právním úkonu dodrženy zákonem stanovené podmínky, ale bude prověřovat pouze, zda je předkládaná listina notářským zápisem, který je způsobilým podkladem pro rozhodnutí, tj. zda splňuje podmínky stanovené notářským řádem pro sepis notářského zápisu příslušného druhu. To neplatí, bude-li z předloženého notářského zápisu patrné, že notář nemohl z objektivních důvodů ověřit některé skutečnosti, které by mohly ovlivnit zákonnost rozhodnutí (v tomto smyslu by měla být součástí notářského zápisu výhrada notáře). V takovém případě provede rejstříkový soud přezkum, jakoby notářský zápis neexistoval. Je tedy na samotném podnikateli a jeho statutárních orgánech, zda dodají notáři veškeré údaje a podklady, aby mohl provést notářský zápis v souladu se zákonem.³²

Na první pohled by se mohlo zdát, že opatřením, kterým zákonodárce znemožnil rejstříkovým soudům přezkoumávat kvalifikované notářské zápisy došlo k přesunu přezkumné pravomoci z rejstříkových soudů na notáře, nicméně již z povahy věci vyplývá, že tímto zásahem do přezkumné činnosti soudů, nadto veřejných listin, došlo pouze k odstranění stávajícího stavu, který lze označit jako superarbitraci. Z hlediska činností notářů zůstaly jejich povinnosti prakticky nezměněny.

Vzhledem k zavedení registračního principu se celkově mění také proces rozhodování. Řízení se v zásadě zahajuje na návrh a kladné rozhodnutí rejstříkového soudu se nečiní zvláštním rozhodnutím, ale ipso facto. Provedení zápisu nelze tedy za rozhodnutí označit, je pouze úkonem soudu (§ 36 a násl. o.s.ř.). Z povahy tohoto úkonu soudu plyne, že proti němu není přípustný opravný prostředek (není tu žádný výrok, se kterým by mohl účastník řízení nesouhlasit). Oproti tomu řízení zahájené ex officio specifické rozhodnutí vyžaduje.

Prvotní přezkum se nově odehrává v rovině autoremedury uvnitř samotného soudu s možností dalšího odvolání podle občanského soudního řádu - řízení se tak nepřesouvá do sféry správního řízení, jak bylo také požadováno, ale využívá se vnitřní hierarchie řízení soudního. Rozhodnutí učiněné v rámci autoremedury se i přes jeho „přezkoumávací“ roli považuje za rozhodnutí soudu prvního stupně.

32 Hlavsa, P. K úpravě řízení ve věcech obchodního rejstříku. Obchodní právo, 2005, č. 10, s. 3

Závěrem je možné konstatovat, že přenesením části odpovědnosti za správnost zápisů na zapsané osoby byla oslabena úloha soudu jako garanta souladu zápisu s právním řádem, a to zavedením přezkumu pouze formálních předpokladů návrhu. Přes všechno výše uvedené je praxe poněkud odlišná a některé soudy se necítí být vázány právními závěry notářů o ověření jednotlivých skutečností a stále se pouští do přezkumu notářských zápisů, jejichž správnost již jednou ověřil notář.³³

5.3. Fikce zápisu

Jak již bylo zmíněno, hlavním důvodem transformace podoby rejstříkového řízení zákonem 216/2005 Sb. bylo urychlení rejstříkového řízení a sjednocení požadavků rejstříkových soudů na účastníky řízení. V této spojitosti zavedla uvedená novela obchodního zákoníku (resp. o.s.ř.) tzv. zápis navrhovaných skutečností fikcí pro nekonání soudu.³⁴ Princip tohoto institutu spočívá v tom, že podá-li navrhovatel návrh, který je opatřen soudním poplatkem (stanoví-li poplatkovou povinnost zákon o soudních poplatcích)³⁵ počíná soudu běžet lhůta pěti pracovních dní pro provedení zápisu či vydání rozhodnutí o tomto návrhu (dále jen provedení zápisu). V taxativně uvedených případech k zahájení běhu lhůty nedochází: a) není-li návrh podán v českém jazyce, b) nejsou-li do českého jazyka přeloženy listiny, které podle zvláštního právního předpisu dokládají údaje o zapisovaných skutečnostech, c) byl-li soudní poplatek z návrhu zaplacen až v průběhu řízení, d) došlo-li ke změně návrhu. Další výjimkou je prodloužení lhůty pro provedení zápisu na patnáct pracovních dní v případě, kdy se spis nenachází u rejstříkového soudu, protože byl předložen jinému soudu nebo v případě návrhu na zápis přeměny podle zvláštního právního předpisu.³⁶

Se zahájením počátku běhu lhůty soudu pro provedení zápisu úzce souvisí i lhůta pro rejstříkový soud k učinění výzvy k odstranění vad návrhu či k doplnění chybějících listin, opakovaná výzvy se nepřipouští. Od zavedení této zákonné úpravy probíhala řada diskusí, zda jsou uvedené lhůty propadné, pořádkové a od kdy počínají lhůty běžet. Jablkem sváru byl i často se objevující výklad rejstříkových soudů ohledně nepřipustnosti opakované výzvy, kdy soudy vyzývaly navrhovatele vícekrát, pokaždé však požadovaly

33 Myslíl, S., Myslíl, R. Obchodní rejstřík po novele. Bulletin advokacie, 2006, č. 4, s. 16

34 Dle ust. § 200db odst. 3 o.s.ř. neprovede-li soud zápis do rejstříku a ani o návrhu nerozhodne ve lhůtě uvedené v odstavci 1, považuje se navrhovaný zápis za provedený dnem následujícím po uplynutí této lhůty; to neplatí, byl-li před uplynutím této lhůty návrh vzat účinně zpět. Soud promítne zápis do rejstříku do 2 dnů ode dne, kdy se takový zápis považuje podle věty první za provedený.

35 Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, položka 11 přílohy zákona – Sazebník poplatků

36 Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

předložit jinou listinu či opravit jinou vadu návrhu.

Podle § 57 odst. 1 o.s.ř. se „do běhu lhůty nezapočítává den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty.“ Ustanovení § 200db odst. 2 o.s.ř. stanoví, že lhůta pěti pracovních dní pro zápis skutečností do obchodního rejstříku „běží ode dne podání návrhu.“ Ze vztahu těchto dvou ustanovení lze dovozovat, že § 57 odst. 1 o.s.ř. se uplatní pro všechny procesní lhůty a § 200db odst. 2 o.s.ř. stanoví jen to, od jakého momentu tato lhůta počíná běžet. Prvním dnem běhu lhůty je tak až den následující po dni podání návrhu. Obdobně se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 15.6.2011, sp. zn. 29 Cdo 892/2010, ve kterém judikoval, že „Určuje-li § 57 odst. 1 o. s. ř., že do běhu lhůty se nezapočítává den, kdy došlo ke skutečnosti určující její počátek, znamená to, že je-li lhůta pro provedení zápisu do obchodního rejstříku podle § 200db odst. 1 o.s.ř. stanovena tak, že běží ode dne podání návrhu, pak prvním dnem pětidenní lhůty je první pracovní den následující po dni podání návrhu.“³⁷ V témže rozhodnutí Nejvyšší soud konstatoval, že třídní lhůta pro učinění výzvy k odstranění vad návrhu nebo k doložení chybějících listin je lhůtou toliko pořádkovou, kdy platí, že soud je oprávněn vydat usnesení i po jejím marném uplynutí. Nejvyšší soud se však okrajově dotkl i situace, kdy navrhovatel sice doloží perfektní návrh, avšak opomene připojit i některou z listin dle zvláštního právního předpisu. V takovém případě dle Nejvyššího soudu platí, že lhůta pro provedení zápisu soudu běžet nepočne. Takový závěr však ve své podstatě popírá smysl institutu fikce zápisu a konstruuje stav, kdy soud není vázán žádnou lhůtou k rozhodnutí. Předvídatelnost práva a tím i soudních rozhodnutí se tak zásadně oslabuje. Fikce jako by měla mít místo jen tam, kde byl podán bezvadný návrh.³⁸ Dle mého názoru se jedná o nepřiměřeně extenzivní výklad, jehož jediným důsledkem by bylo opětovné prodloužení délky rejstříkového řízení.

Je samozřejmé, že důsledky fikce zápisu je nutné řešit také ve vztahu k třetím osobám. Z tohoto důvodu konstituuje zákon ochranný filtr pro oprávněné osoby. Podnikatel a osoby, které se podle zvláštního právního předpisu zapisují do rejstříku v rámci zápisu podnikatele, se mohou do jednoho měsíce od zápisu návrhem domáhat u příslušného rejstříkového soudu výmazu nebo změny takového zápisu provedeného v důsledku marného uplynutí příslušné lhůty k zápisu do rejstříku či k rozhodnutí o návrhu usnesením. Zmeškání této jednoměsíční lhůty nelze prominout, jedná se tak o lhůtu

37 srov. Drápal, L. Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 397

38 srov. Vrajík, M. Povaha a běh lhůt pro zápis do obchodního rejstříku. www.epravo.cz, 2011

propadnou. Tím se na podnikatelskou obec vytváří tlak na pravidelnou kontrolu zápisu v obchodním rejstříku a současně se tím přenáší odpovědnost za správnost zapsaných údajů z rejstříkových soudů na podnikatele.

6. Změna formulářů od 1.1.2012

6.1. Přednosti a nedostatky právní úpravy

Počínaje 1. lednem 2012 vstoupila v účinnost novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 351/2001 Sb., která zásadním způsobem ovlivňuje nejen podobu formulářů, ale též příloh, vyžadovaných zvláštním právním předpisem. V návaznosti na změněné ustanovení § 32 odst. 4 ObchZ vydalo Ministerstvo spravedlnosti dne 9. prosince 2011 vyhlášku č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku. Touto vyhláškou došlo ke zrušení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005 Sb., ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 392/2008 Sb. Jak je již z názvu patrné, vyhláška nově stanoví pouze náležitosti formulářů, nikoliv jejich podobu. Současně došlo k odstranění seznamu příloh, neboť vyhláška nově odkazuje na internetové stránky Ministerstva spravedlnosti, na kterých bude uveřejněn seznam příloh, jimiž mají být doloženy skutečnosti, navrhované k zápisu.

Aktuální právní úprava nyní eviduje rozdělení formulářů na dva druhy, kterými jsou jednak formulář procesní a jednak formulář hmotněprávní. Procesní formulář je rozdělen na sedm částí a zahrnuje pouze 1) označení rejstříkového soudu, kterému je návrh určen, 2) označení navrhovatele, 3) údaje o subjektu, který je předmětem návrhu, 4) údaje týkající se přeshraniční přeměny, 5) označení příloh, 6) označení požadovaného data zápisu, 7) označení osoby podepisující návrh, lokalizace a datace vyplnění formuláře. Součástí procesního formuláře je nově zavedený výběr rejstříku, do kterého je návrh podáván. Navrhovatel má možnost volby mezi obchodním rejstříkem, nadačním rejstříkem, rejstříkem obecně prospěšných společností a rejstříkem společenství vlastníků jednotek. Procesních formulářů je celkem také sedm. Rozlišujeme formuláře pro 1) prvozápis nebo změnu zápisu, 2) výmaz z rejstříku, 3) změnu právní formy, 4) zápis fúze, 5) zápis rozdělení, 6) zápis převodu jmění na společníka, 7) návrh na zápis cizojazyčného výpisu. Hmotněprávních formulářů je celkem devatenáct, z toho 13 závazných a 6 doporučujících (nadace a nadační fondy, včetně organizačních složek, obecně prospěšné společnosti a společenství vlastníků jednotek).

Domnívám se, že postup, zvolený Ministerstvem spravedlnosti, nepatří zrovna mezi nejšťastnější, a to hned z několika důvodů. Předně je třeba uvést, že seznam příloh, uveřejněný na webové stránce www.justice.cz není možné považovat za právně závazný, ale pouze za doporučující, neboť nemá povahu právní normy. Právní normy jsou

všeobecně závazná pravidla chování, která jsou vyjádřena zvláštní, státem uznanou formou (v právních předpisech) a jejichž dodržování je vynutitelné státní mocí. Na druhé straně jsem však toho názoru, že tento model umožní Ministerstvu spravedlnosti pružně reagovat na aktuální vývoj rejstříkové praxe, což lze zcela jistě považovat za výhodné. Je otázkou, jaký postoj k těmto změnám zaujmou rejstříkové soudy, zda nedojde k opětovnému zavedení tzv. soudcovského práva, jež bylo v minulosti hojně kritizováno.

Ministerstvo spravedlnosti spolu s formuláři uveřejnilo i návod na jejich vyplnění. V tomto návodu se můžeme mimo jiné dočíst, že „Návrhy na zápis nebo zápis změny do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností a rejstříku společenství vlastníků jednotek se podávají na předepsaných formulářích, které jsou pro uživatele dostupné na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti“. Na titulní stránce věnované formulářům se však dozvídáme, že návrh na zápis u těchto právních forem, pro které jsou vedeny zvláštní rejstříky, není nutné podávat na formuláři. Je otázkou, co k takovému postupu Ministerstvo spravedlnosti vedlo, když uvedený model vytváří protichůdné informace o podobě formulářů pro tyto právnické osoby soukromého práva a tím vznáší důvod pro nejistotu těchto subjektů o správné podobě resp. formě návrhu.

S existencí dvou typů formulářů se pojí komplikace technického rázu při číslování návrhu jako takového, neboť každý z formulářů disponuje samostatnou vzestupnou číselnou řadou. Již zmiňovaný návod na vyplňování formulářů uvádí: „Vyplněný procesní formulář bude vytištěn a opatřen ověřenými podpisy navrhovatelů a zástupců navrhovatelů. Pokud bude návrh na zápis nebo návrh na zápis změny do rejstříku podáván soudu v listinné podobě, pak se k vyplněnému a podepsanému procesnímu formuláři pevně připojí vytištěný vyplněný formulář předmětu návrhu tak, aby oba dokumenty tvořily nedílné součásti celého návrhu. Dále se přiloží předepsané přílohy“. Na první pohled by se zdálo, že takto podané doporučení nebude nijak konfliktní. Pojďme se tedy zaměřit na obsah jeho sdělení. Představme si např. navrhovatele prvozápisu společnosti s ručením omezeným, který vyplnil jak procesní formulář, tak hmotněprávní formulář. Navrhovatel postupoval dle pokynů ministerstva a tak si nechal na procesním formuláři o dvou stranách ověřit svůj podpis. Nyní je dle uvedeného návodu jeho „povinností“ spojit tyto formuláře v neoddělitelný celek, který bude tvořit návrh. Podpis si navrhovatel nechal ověřit v místě svého bydliště na obecním úřadě. Úředník provádějící legalizaci postupoval při ověřování podpisu navrhovatele dle § 3 odst. 2 vyhlášky

Ministerstva vnitra č. 36/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu, ve znění pozdějších předpisů, a tak oba listy návrhu spojil, jejich spojení opatřil přelepku a na tuto přlepku připojil otisk úředního razítka tak, aby část otisku razítka byla umístěna na přelepce, část na listině. Domnívám se, že nyní již navrhovatel nemůže vyhovět doporučení Ministerstva spravedlnosti, aby byly obě listiny neoddělitelně spojeny v návrh. Navrhovatel sice může sešít oba dokumenty k sobě, nicméně podstatou tohoto spojení nebude naplněn účel návrhu, aby návrh byl tvořen jedinou listinou, ze které bude patrné, čeho se navrhovatel domáhá, tím spíše, že návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem navrhovatele. Jedinou odpovídající variantou se mi tak jeví, že navrhovatel po vyplnění obou formulářů vloží hmotněprávní formulář mezi listy procesního formuláře a teprve v této chvíli si nechá na návrhu ověřit svůj podpis. Tak dojde k neoddělitelnému spojení obou formulářů, z návrhu bude patrné, čeho se navrhovatel domáhá a zároveň bude návrh opatřen úředně ověřeným podpisem navrhovatele. Jednotlivé listy návrhu však nebudou mít vzestupné číslování. Dále lze uvažovat o tom, že by byly procesněprávní a hmotněprávní formuláře řazeny za sebou, čímž by sice číselné řady obou formulářů byly řazeny vzestupně bez vzájemné provázanosti, nicméně v takovém případě by byl ověřován podpis navrhovatele uprostřed tohoto svazku, což osobně nepovažuji za vhodné. Nevím, co vedlo ministerstvo k zavedení procesní a hmotněprávní podoby formulářů, nicméně dle mého názoru se tím pouze zkomplikovalo podávání návrhů podnikatelům bez právního zastoupení. Jen těžko si lze představit, že podnikatel, podávající návrh na zápis do obchodního rejstříku pouze sporadicky, bude samostatně schopen podat řádný návrh.

Nyní se vrátím k úpravě příloh, jimiž mají být doloženy skutečnosti navrhované k zápisu. Právní úprava před 1.1.2012 byla postavena na závazném seznamu příloh, stanovených jednak vyhláškou č. 250/2005 Sb. a jednak stanovených zvláštními právními předpisy. Jak jsem již dříve uvedl, uveřejněný seznam příloh byl pouze demonstrativní a rejstříkové soudy byly oprávněny vyžádat si i jiné přílohy. Vyhláška č. 250/2005 Sb. obsahovala řadu chyb, když požadavky na předložení některé z vyžadovaných listin významně překračovaly požadavky kladené zákonem. Přes toto všechno však zmíněná legislativa poskytovala navrhovatelům relativně přijatelný přehled o požadavcích na provedení jednotlivých návrhů či jejich zpracování. Osobně se domnívám, že další vývoj úpravy rejstříkového řízení měl být zaměřen na zkvalitnění vyhlášky č. 250/2005 Sb., zjednodušení a zpřehlednění nekvalitně zpracovaných formulářů a zavedení taxativně vyžadovaných příloh. Namísto toho však byla zvolena varianta nezávazně doporučených

příloh a došlo ke zkomplikování vyplňování formulářů. Tím byla opětovně posílena moc soudů při vyžadování dokládání navrhovaných skutečností, což je výrazným krokem zpět a dle mého názoru způsobí zánik tak těžce rozené předvídatelnosti rozhodnutí v rejstříkovém řízení.

Zákonem č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl změněn zákon o soudních poplatcích s účinností od 1. září 2011. Součástí této změny bylo navýšení soudních poplatků za provedení prvního zápisu akciové společnosti do obchodního rejstříku z původní výše 5.000,- Kč na současných 12.000,- Kč, za první zápis podnikatele do obchodního rejstříku, s výjimkou akciové společnosti, z původní výše 5.000,- Kč na současných 6.000,- Kč a za změny nebo doplnění zápisu u podnikatele z původní výše 1.000,- Kč na současných 2.000,- Kč. Ačkoliv to není na první pohled patrné, uvedená novela zákona o soudních poplatcích významně zasáhla i do využitelnosti formulářů v rejstříkovém řízení. Zákon o soudních poplatcích totiž ve svém ustanovení § 8 zcela jasně definuje možnost úhrady soudního poplatku ve formě kolkových známek, když umožňuje platbu soudního poplatku prostřednictvím kolkových známek pouze do hodnoty nepřevyšující částku 5.000,- Kč. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že počínaje dnem 1.9.2011 již nejsou navrhovatelé oprávněni hradit soudní poplatek za provedení prvozápisu (je-li dána obecná poplatková povinnost) formou kolkových známek. Místo pro nalepení kolkových známek v části I. formulářů by tak mělo zůstat ve valné většině podaných návrhů volné. Nicméně v praxi je stále soudní poplatek za prvozápis podnikatelů hrazen prostřednictvím kolkových známek, byť tento způsob je v přímém rozporu se zákonem o soudních poplatcích. Rejstříkové soudy jsou vůči navrhovatelům zpravidla shovívavé a tímto způsobem uhrazený soudní poplatek akceptují. Domnívám se, že do budoucna by bylo vhodné, pokud by v rejstříkovém řízení došlo ke stanovení výjimky z obecného pravidla platby soudního poplatku prostřednictvím kolkových známek.

Se změnou formulářů úzce souvisí i nevýrazná změna povinně vyplňovaných údajů (kapitola 5.1.3.). Zatímco v případě formulářů, stanovených vyhláškou 250/2005 Sb., byly povinně vyplňovanými údaji určení rejstříkového soudu, určení navrhovatele, údaje o subjektu, jehož se návrh týká, označení zapisovaných či vymazávaných skutečností a označení příloh, podle právní úpravy platné od 1.1.2012 je nově dále povinné označení typu rejstříku, do kterého je zápis navrhován, které se provádí v procesním formuláři. Lze se domnívat, že dojde-li k nesprávnému vyplnění (či spíše nevyplnění) této části

procesního formuláře, budou soudy k navrhovatelům vstřícné a nebudou navrhovatele vyzývat k odstranění vady návrhu, zejména za situace, kdy návrhy do rejstříku nadačního, obecně prospěšných společností a společenství vlastníků jednotek není nutné na formuláři podávat a formuláře tak mají sloužit především pro zápis do rejstříku obchodního.

6.2. Formuláře de lege ferenda

Česká republika zavedla formuláře pro podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku k 1.7.2006, od 1.1.2007 je obchodní rejstřík vedený pouze v elektronické podobě. Již před zavedením konkrétní podoby formulářů probíhala testování, zda a za jakých podmínek bude v budoucnu reálné převádět data z formulářů přímo do databáze obchodního rejstříku, aniž by musela být data systémově či prostřednictvím zaměstnanců přepisována. Tato idea se však po více než pěti letech nenaplnila. Myšlenka převodu pořízených dat byla prozatím opuštěna a zákonodárce se zaměřil zcela jiným směrem.

Stále častěji se mezi odbornou veřejností objevují spekulace, zda v budoucnu nepřistoupit k provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku již prostřednictvím notářů sepisujících notářské zápisy, které jsou způsobilým podkladem pro provedení zápisu do obchodního rejstříku. V takovém případě by k vyplňování příslušného formuláře vůbec nedocházelo, podnikatelům by zároveň odpadla povinnost obracet se s již jednou prověřenými skutečnostmi notářem na rejstříkové soudy, nelze přehlédnout ani časové hledisko pro promítnutí změn v obchodním rejstříku. Podnikatel by tak u notáře pořídil kvalifikovaný notářský zápis, notář by obratem promítl obsah notářského zápisu v obchodním rejstříku a následně by podnikateli rovnou předal výpis z obchodního rejstříku s již změněnými údaji a elektronicky zaslal soudy podklady pro provedení zápisu včetně potvrzení o provedeném zápisu. Domnívám se, že uvedený postup by významně urychlil rejstříkové řízení tehdy, je-li možné provést tzv. přímý zápis, nicméně současně se obávám, že tato dvojkolejnost rejstříkových řízení by s sebou přinesla zneprůhlednění celého systému. S ohledem na skutečnost, že rejstříkové spisy nejsou dosud vedeny v elektronické podobě (a nelze ani předpokládat jejich elektronizaci do doby případného přijetí zákona o obchodního rejstříku k roku 2014), vyvstává zde otázka, zda by nemohlo dojít k souběhu většího počtu navzájem si odporujících rejstříkových řízení jak u soudu, tak u notáře (teoreticky i více notářů současně) vyřizujícího požadavky klienta, případně, jak by byl tento souběh ošetřen procesně. Nelze zapomenout ani na možný vznik protichůdných hmotných podkladů. Těmto komplikacím lze snadno předejít elektronickou

komunikací mezi notáři a rejstříkovými soudy, přesto však zůstávám skeptický vůči kvalitě legislativního pozadí, zejména ve vztahu k procesní úpravě, evidenci podkladů pro provedení zápisu, opravě chyb v psaní či počtech. Jednoznačně se přikláním k závěru, že přezkum již jednou přezkoumaného je třeba jednou provždy opustit, ovšem za podmínky, že všechna rejstříková řízení, tedy i ta, v nichž jsou prováděny přímé zápisy, by měla být vedena u jednoho subjektu, v daném případě rejstříkového soudu. Relativně snadným řešením by tak mohlo být zavedení podávání návrhů notáři. Pro tyto návrhy by mohla být u jednotlivých rejstříkových soudů zřízena zvláštní oddělení, která by došlé návrhy zpracovávala de facto on-line, tedy tak, aby na základě podaného návrhu byl zápis do obchodního rejstříku proveden obratem, v řádech několika minut. Úředníci by listiny, doložené k návrhu, žádným způsobem věcně nepřezkoumávali, pouze by zkoumali, zda z nich vyplývají skutečnosti, navržené k zápisu a zda jsou kompletní. Výhodou popsaného řešení shledávám koncentraci veškerých podkladů na jednom místě, zachování principu jednotného soudního řízení a příslušného soudu a v neposlední řadě zachování zodpovědnosti soudu za obsah zápisu v obchodním rejstříku z hlediska formální podoby ve vztahu k písařským chybám či chybám v počtech.

Zavedení formulářů považuji rozhodně za krok správným směrem, proto se domnívám, že formuláře budou při vedení obchodního rejstříku využívány nadále i v budoucnu. Osobně bych však přivítal, pokud by do budoucna, ideálně s přijetím plánovaného zákona o obchodním rejstříku k roku 2014, došlo k rozšíření druhů a typů formulářů tak, aby byly vytvořeny zvláštní formuláře pro jednotlivé právní formy podnikatelů, které by byly dále členěny na druh zápisu, který je navrhován, nejméně však na prvozápis a změnu. Pro výmaz podnikatelů z obchodního rejstříku by mohl sloužit, tak jako dosud, jednotný formulář. Současně se přikláním k zachování zvláštních formulářů pro změny právní formy, zápis fúze, zápis rozdělení a zápis převodu jmění na společníka.

7. Srovnání české a slovenské právní úpravy při využívání formulářů

Slovenská právní úprava obchodního rejstříku je upravena zejména zákonem č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 28.10.2003, na něj navazující vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z.z., ktorou sa ustanovujú vzory tlačív na podávanie návrhov na zápis do obchodného registra a zoznam listín, ktoré je potrebné k návrhu na zápis priložiť v znení neskorších predpisov a zákonem č. 71/1992 Z.z., o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. K vedení obchodného registra jsou příslušné okresní soudy ve smyslu § 8 zákona č. 80/1992 Z.z., o sídlach a obvodech súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich, v znení neskorších predpisov ve spojení s § 9 odst. 1 zákona č. 99/1963 Z.z., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov. Rejstříkových soudů I. stupně je celkem osm a jsou jimi: Okresný súd Banská Bystrica, Okresný súd Bratislava I., Okresný súd Košice I., Okresný súd Nitra, Okresný súd Prešov, Okresný súd Trenčín, Okresný súd Trnava a Okresný súd Žilina.

7.1. Formuláře

Formuláře pro podání ve věcech obchodního rejstříku byly na Slovensku zavedeny již s účinností od 1.2.2004. Vyhláška č. 25/2004 Z.z. zavádí zvláštní formuláře pro první zápis, pro změnu zapsaných údajů i výmaz zapsaných údajů, a to pro každou jednotlivou právní formu odděleně. To je jedním z důvodů, proč slovenská legislativa eviduje celkem 32 různých formulářů. Vyjma „zapisovacích“ formulářů zavedla slovenská úprava i formulář pro podání návrhu na zahájení řízení o dosažení shody mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku nebo pro podání opravného prostředku (námitky) proti oznámení, kterým byl návrh odmítnut. S ohledem na skutečnost, že obsahem těchto úkonů je zpravidla individuální slovní vyjádření důvodů, pro které má být zahájeno řízení o dosažení shody nebo pro které má být návrhu vyhověno, jsou tyto formuláře (konkrétně č. 31, 32) spíše jakousi šablonou s prvky formuláře, kterou bych označil jako quasiformulář. Rozdílná je i grafická podoba jednotlivých formulářů a pensum údajů, které se ve formulářích vyplňují. Nejmarkantnější odlišnost lze nalézt u data provedení zápisu a formy doručení zápisu či odmítnutí zápisu. Zatímco český právní řád dává navrhovateli na zvážení, zda setrvá na zákonné lhůtě provedení zápisu či požaduje provést zápis ke konkrétnímu datu v budoucnu, slovenská úprava dává navrhovateli pouze možnost

vedení konkrétního dne. Tento „výběr“ je dle mého názoru naprosto logický, neboť požaduje-li navrhovatel zápis provést v zákonné lhůtě, jednoduše příslušnou kolonku nevyplní. Mnohem důležitějším shledávám rozdíl v případě doručování. Zatímco v Čechách není v současné praxi zpravidla možné domoci se osobního převzetí rozhodnutí o návrhu (což významně prodlužuje rejstříkové řízení při výzvě soudu, usnesení o odmítnutí nebo zamítnutí návrhu či zastavení řízení), slovenská úprava dává navrhovateli možnost volby, zda požaduje příslušné písemnosti doručit prostřednictvím pošty či preferuje osobní převzetí v budově soudu. Takový postup lze jednoznačně doporučit nejen z důvodu úspor finančních prostředků při doručování, ale převážně s ohledem na účel a smysl obchodního rejstříku.

7.2. Vyplňování formulářů

Slovenští zákonodárci se rozhodli vydat odlišnou cestou i v případě způsobu vyplňování formulářů, především v elektronické podobě. Zatímco v Čechách je k elektronickým úpravám formuláře nutná instalace speciálního programu, na Slovensku je možné formuláře vyplňovat prostřednictvím obvyklého textového editoru s výhradou snížení zabezpečení maker. Termín makro lze vyložit jako posloupnost akcí, funkcí nebo příkazů, které usnadňují určitou činnost a jež se používají většinou pro posloupnost kroků při výpočtech, úpravách textu apod. Tento aspekt je pro koncové uživatele mnohem přívětivější, neboť s návrhem lze pracovat skutečně odkudkoliv.

7.3. Registrační princip

Stejně jako v případě české právní úpravy je i slovenský obchodní rejstřík ovládán zásadou registrační, kdy soud pouze zkoumá, zda byly k návrhu doloženy všechny listiny vyžadované zvláštním právním předpisem a zda z těchto listin vyplývají údaje požadované k zápisu. Na rozdíl od českého rejstříkového řízení je však slovenská úprava mnohem konkrétnější ve vztahu k předmětu přezkumu, neboť výslovně stanoví, do jaké míry má soud přezkoumávat podaný návrh a přílohy, jimiž je návrh dokládán. První odlišností, o které se zmíním, je přezkum obchodní firmy. Zatímco česká právní úprava předpokládá přezkum obchodní firmy z hlediska zaměnitelnosti popř. klamavosti, mezi něž bezesporu spadá též totožnost, slovenské soudy přezkoumávají pouze to, zda obchodní firma není gramaticky totožná (bez zřetele na dodatek označující právní formu) s obchodní firmou jiného podnikatele. Je-li obchodní firma zaměnitelná (např. Prvá slovenská banka, a.s.

versus 1. Slovenská banka a.s.), pak rejstříkový soud registraci bez dalšího provede s tím, že ponechává uživatelům těchto obchodních firem na zvážení, zdali není dán důvod pro podání žaloby o zaměnitelnost obchodní firmy. Rozdíl však lze nalézt i u rozsahu listin, vyžadovaných rejstříkovými soudy, neboť zatímco dle české právní úpravy stanoví příslušná vyhláška pouze demonstrativní výčet vyžadovaných příloh, slovenská úprava je taxativní; slovenské soudy tak nejsou oprávněny vyžadovat předložení jiné, než ve vyhlášce uvedené přílohy. Předností českého rejstříkového řízení je na druhé straně jednoznačně zavedení presumpce správnosti veřejné listiny, kterou slovenské rejstříkové řízení postrádá.

Dle mého názoru je slovenská úprava mnohem kompaktnější, přehlednější a poskytuje větší záruku právní důvěry či předvídatelnosti provedení zápisu. Vycházím především z rozsahu přezkumu rejstříkových soudů, dokládání skutečností navržených k zápisu, procesní úpravy rejstříkového řízení, ale i podoby jednotlivých formulářů. Domnívám se, že v případě Slovenska byly naplněny představy zákonodárce o deprofesionalizaci rejstříkového procesu. Tento cíl se v Čechách dosáhnout nepodařilo.

8. Závěr

Informační technologie v posledních několika letech výrazně změnily náš každodenní život a to jak soukromý, tak i profesní. Komunikujeme rychleji a efektivněji, tok informací se zrychlil a zautomatizoval. Navzdory rozmachu elektronických procesů však převážná část obchodních transakcí pořád probíhá klasickou formou – prostřednictvím papírových dokumentů a formulářů. Ukazuje se, že odhady analytiků o brzkém zániku listinné komunikace byly přespříliš optimistické.

Přestože již nyní je umožněna elektronická komunikace se soudy, je zpracování jak návrhu, tak rozhodnutí o tomto návrhu, spojeno s převodem dokumentu z elektronické do listinné podoby. V rámci tohoto procesu nezřídka dochází k vzniku písařských chyb či jiných nepřesností, které by bylo možné za cenu relativně nízkých nákladů bez větších obtíží odstranit. Jak tedy zařídit, aby se informace daly zpracovávat jednodušeji a efektivně, aniž by bylo zapotřebí vlastnit dodatečné technologie na ověřování totožnosti? Řešení se paradoxně neskryvá v odbourání vytištěných papírových dokumentů, nýbrž v jejich rozšíření o kapičku inteligence tak, aby i z vytištěné stránky bylo možné jednoduše převést údaje do digitální podoby. To všechno za předpokladu, že původní elektronický formulář, z něho vytištěný papírový dokument a následně vytvořený digitální dokument se budou obsahově i vizuálně naprosto shodovat a k vyplnění formuláře nebude uživatel potřebovat žádný software nebo technologii, která by mu způsobila dodatečné finanční náklady. Tedy situaci, kdy si uživatel stáhne elektronický formulář, vyplní ho na svém počítači, vytiskne, podepíše a odešle odesílateli, který si ho během chvíle převede zpátky do původního elektronického formátu s tím, že dokument bude již obsahovat aktualizované údaje poskytnuté klientem.³⁹

Podnikatelské veřejnosti rozhodně neprospívá fakt, že prostředí pro podnikání v České republice je zatíženo neustálými změnami právních předpisů bez dlouhodobých konstantních účinků. Je otázkou, proč čeští zákonodárci, namísto nepřetržitého vytváření nových právních systémů, nepřikročí raději k recepci již zavedených kodifikací, zejména na úseku obchodního rejstříku (např. Německo, Slovensko).

Domnívám se, že v budoucnu by se měli čeští zákonodárci zaměřit především na zjednodušení modelu používaných formulářů, ideálně se zavedením zvláštních

³⁹ Zavadil, M. Inteligentní elektronické formuláře. IT Systems, 2009, str. 22

formulářů pro prvozápis, změnu, výmaz či přeměnu, zavedení automatizovaného převodu dat z elektronicky podaných či v elektronické podob pořízených dat návrhů, sjednocení hmotněprávní a procesněprávní úpravy v jediném právním předpisu, změnu apelačního principu tak, aby o odvoláních v rejstříkovém řízení nemusely rozhodovat Vrchní soudy.

Bude-li řízení ve věcech obchodního rejstříku svou povahou přehledné, jednoduché a hlavně rychlé a dokážeme-li současně využít potenciálu rozvoje informačních technologií při využívání formulářů, bude spokojená nejen podnikatelská obec či soudy jako výhradní uživatelé, ale zároveň dojde i k posílení důvěry investorů k celému českému trhu.

9. English Resumé

Over the recent years, information technologies have significantly changed our everyday life, both in private and professional terms. We communicate faster and more efficiently, the information flow has accelerated and become automatic. However, despite the boost of electronic processes, the most part of business transactions continues to be executed in a traditional manner, i.e. by means of hard-copy (paper) documents and forms. The forecasts of analysts who predicted an upcoming decline of documentary communication have therefore proved to be too optimistic.

In spite of the fact that electronic communication with courts of law is currently possible, processing of a proposal and of a decision on that proposal entails the necessity to convert the document from electronic into documentary form. This process often results in typing errors or other inaccuracies which could be prevented at relatively low costs and without major difficulties.

Thus, how it would be possible to arrange for a simpler and more effective processing of information, without having to own additional technologies for verification of identity? Paradoxically, the solution does not seem to consist in phasing-out the use of hard-copy documents, but in making these documents “smarter” – in order that data from a printed page could easily be converted into a digital form. The precondition for this is that the original electronic form, the paper document printed out from such form, and the subsequent reconverted electronic document are entirely identical (visually as well as for their contents) and that for filling out the form the user does not need any particular software or technology that would bring the user any supplementary financial expenses: the user should download an electronic form, complete it on his/her computer, print it out, sign it and send it to the recipient who instantly reconverts this document into original electronic format containing, however, all the data provided by the client/sender.

It is definitely not convenient for the business community in the Czech Republic that the local business environment suffers from frequent changes to legal rules and regulations which, moreover, fail to bring any lasting effects. One may pose the question why the Czech legislators, instead of developing updates of legal systems, do not prefer to adopt established best practices, in particular concerning the Commercial Register (e.g. from Germany or Slovakia).

We hold the opinion that the Czech legislators should in future primarily focus on simplification of the used forms (ideally by introducing separate forms for initial entry, modification, deletion or transformation of an entity), and further on introduction of fully automated data conversion from proposals electronically submitted or electronically retrieved, on unification of material law and procedural law provisions in a single legal rule, and finally on change of the appeal principle (in order that superior courts did not have to decide on appeals made with respect to register proceedings).

If the proceedings concerning issues related to the Commercial Register are transparent, simple and, most importantly, quick, and if we are able to make use of the potential of the development in IT technologies for using the relevant forms, this will not only lead to a satisfaction of the business community and the courts who are the principal stakeholders in this area, but also to a strengthening of investors' confidence in the whole Czech market.

Over the recent years, information technologies have significantly changed our everyday life, both in private and professional terms. We communicate faster and more efficiently, the information flow has accelerated and become automatic.

However, despite the boost of electronic processes, the most part of business transactions continues to be executed in a traditional manner, i.e. by means of hard-copy (paper) documents and forms. The forecasts of analysts who predicted an upcoming decline of documentary communication have therefore proved to be too optimistic.

In spite of the fact that electronic communication with courts of law is currently possible, processing of a proposal and of a decision on that proposal entails the necessity to convert the document from electronic into documentary form. This process often results in typing errors or other inaccuracies which could be prevented at relatively low costs and without major difficulties.

Thus, how it would be possible to arrange for a simpler and more effective processing of information, without having to own additional technologies for verification of identity? Paradoxically, the solution does not seem to consist in phasing-out the use of hard-copy documents, but in making these documents "smarter" – in order that data from a

printed page could easily be converted into a digital form. The precondition for this is that the original electronic form, the paper document printed out from such form, and the subsequent reconverted electronic document are entirely identical (visually as well as for their contents) and that for filling out the form the user does not need any particular software or technology that would bring the user any supplementary financial expenses: the user should download an electronic form, complete it on his/her computer, print it out, sign it and send it to the recipient who instantly reconverts this document into original electronic format containing, however, all the data provided by the client/sender.

It is definitely not convenient for the business community in the Czech Republic that the local business environment suffers from frequent changes to legal rules and regulations which, moreover, fail to bring any lasting effects. One may pose the question why the Czech legislators, instead of developing updates of legal systems, do not prefer to adopt established best practices, in particular concerning the Commercial Register (e.g. from Germany or Slovakia).

We hold the opinion that the Czech legislators should in future primarily focus on simplification of the used forms (ideally by introducing separate forms for initial entry, modification, deletion or transformation of an entity), and further on introduction of fully automated data conversion from proposals electronically submitted or electronically retrieved, on unification of material law and procedural law provisions in a single legal rule, and finally on change of the appeal principle (in order that superior courts did not have to decide on appeals made with respect to register proceedings).

If the proceedings concerning issues related to the Commercial Register are transparent, simple and, most importantly, quick, and if we are able to make use of the potential of the development in IT technologies for using the relevant forms, this will not only lead to a satisfaction of the business community and the courts who are the principal stakeholders in this area, but also to a strengthening of investors' confidence in the whole Czech market.

Přehled literatury

Knižní díla

Budiš, P. Elektronický podpis a jeho aplikace v praxi. Praha, Anag, 2008

Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006.

Dědič J., Kopáč L., Obchodní zákoník, Úvodní komentář, Praha: PROSPEKTRUM, spol.s r.o., 1996.

Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha : POLYGON, 2002.

Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Praha: Ivana Hexnerová- Bova Polygon, 2004.

Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost. Praha : RNDr. Ivana Exnerová – Bova Polygon, 2006.

Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. Praha : ASPI a.s., 2005.

Eliáš, K., Dvořák, T. a kol. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990. 5. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2006 .

Eliáš/Bartošíková/Pokorná a kol. Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé, 4. vydání, Praha, C. H. Beck 2003.

Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J., a kol. Kurs obchodního práva, Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 1997.

Gerloch, Aleš. Teorie práva. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.

Holejšovský, J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. Praha : C. H. Beck, 2003.

Kadlecová, M., Schelle K., Veselá R., Vlček E. Vývoj českého soukromého práva. Praha : Nakladatelství Eurolex Bohemia s.r.o., 2004.

Knapp, V.: Teorie práva. Praha, C.H. Beck, 1995.

Patakyová, M. a kol. Obchodní zákoník. Praha, C.H.Beck, 2008.

Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vydání, Praha : Codex Bohemia, 1999.

Pelikánová, I. Obchodní právo. 1. Díl. Praha : ASPI, a.s., 2005.

Suchoza J.; Husar J.; Marek P.; Raban P. Česko-slovenské kontexty obchodního práva. Praha, Wolters Kluwer, 2011

Štenglová, I. Obchodní rejstřík po novele. Praha : ASPI a.s., 2005.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2002.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha :

C. H. Beck, 2006.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13.vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.

Vacková, M., Reichlová N., Broučková L. Meritum Obchodní rejstřík. Praktický průvodce. Praha, ASPI, 2008.

Odborná časopisecká literatura

Bartošíková, M. Rejstříkové soudy. Právní rádce, 2003, č. 7.

Bartošíková, M. Podnikání zahraničních osob prostřednictvím jejich podniku a organizační složky podniku v České republice. Právní rádce, 2005, č. 12.

Bartošíková, M. Rejstříkové peripetie. Právní rádce, 2006, č. 8.

Bartošíková, M. Rejstříkové peripetie aneb jak novela novelu stíhá. Právní fórum, 2006, č. 8.

Bartošíková, M. K podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku po „rejstříkové“ novele. Obchodní právo, 2006, č. 2.

Brázda, R. Elektronizace obchodního rejstříku a elektronická podoba notářských písemností. Ad notam, 2005, č. 2

Brunclík, Z. Elektronická podání. Právní rádce, 2006, č. 3.

Čech, P. Novela první směrnice ES - průlom do vedení obchodních rejstříků. Právní zpravodaj, 2003, č. 8.

Dědič, J. Několik povzdechů nad poslední novelou obchodního zákoníku. Právní zpravodaj, 2004, č. 11

Dědič, J. Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku. Právní zpravodaj, 2005, č. 7.

Dědič, J. Obchodní zákoník se zmítá v předvolební legislativní smršti. Právní zpravodaj, 2006, č. 3.

Dvořák, T. Povaha právní úpravy. ASPI Publishing, 2002, č. 6

Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. ASPI Publishing, 2002, č. 35

Dunovský, I. Platnost XII. Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin v ČR. Bulletin advokacie, 1999, č. 5

Eliáš, K. Obchodní rejstřík. Právník, 1995, č. 1.

Faldyna, J. Několik poznámek k novelizovanému obchodnímu rejstříku. Právo a podnikání, 2005, č. 12.

Faldyna, J. Obchodní rejstřík. Pojem, podstata a účel obchodního rejstříku a řízení ve

věcech obchodního rejstříku. Právní fórum, 2006, č. 1

Hampel, P. Obchodní rejstřík-nutnost, nebo obtěžující byrokracie? Právní rádce, 2002, č. 7.

Hampel, P. Pohled rejstříkových soudů na likvidace obchodních společností. Právní rádce, 2003, č. 8.

Hampel, P. Obchodní rejstřík ve světle novel obchodního zákoníku. Právní fórum, 2008, č. 3

Hlavsa, P. K úpravě řízení ve věcech obchodního rejstříku. Obchodní právo, 2005, č. 10.

Holec, P. Reforma obchodního rejstříku. Bulletin advokacie, 2005, č. 7-8.

Holeček, J. Revoluce v zápisech do obchodního rejstříku na obzoru. Právní rádce, 2005, č. 6.

Chlebcová, R. Veřejná listina a její použití v mezinárodním a evropském právu - I. Část. Právní fórum, 2007, č. 1.

Ištvánek, F. Spory o rejstříkové řízení pokračují. Právní rádce, 2003, č. 7.

Ištvánek, F. Otázka, co s obchodním rejstříkem, stále trvá. Právní zpravodaj, 2004, č. 2.

Jindřich, M. K soudnímu přezkumu ve věcech obchodního rejstříku. Právní zpravodaj, 2005, č. 7.

Jirsa, J. O elektronizaci a modernizaci české justice. Právo a podnikání, 2005, č. 9.

Machač, M. Listinná či elektronická podoba listin dokládanych k návrhu ve světle rejstříkové praxe. Bulletin advokacie, 2009, č. 7

Mates, P. Elektronické podání a doručování. Právo a podnikání, 2005, č. 5.

Myslil, S. Právní úprava obchodního rejstříku. Bulletin advokacie, 2002, č. 10.

Myslil, S., Myslík, R. Obchodní rejstřík po novele. Bulletin advokacie, 2006, č. 4.

Pelikánová, I. Nebojme se registrátorů. Právní zpravodaj, 2001, č. 11.

Račok, M. K právní povaze a účinkům prohlášení advokáta o pravosti podpisu. Bulletin advokacie, 2005, č. 6.

Redakční beseda. O obchodním rejstříku. Právní rádce, 2003, č. 9.

Ryšánek, Z. O rozhodování a nerozhodování ve věcech katastru nemovitostí a obchodního rejstříku. Právní rozhledy, 2006, č. 10.

Salačová, M., Fleischmanová, I. Problémy s místem podnikání. Právní rádce, 2006, č. 4.

Smejkal, V. Elektronický podpis. Právní rádce, 2005, č. 5.

Surga, O. Obchodní rejstřík bez dechu. Právní rádce, 2006, č. 1.

Štenglová, I. Účastníci řízení v rejstříkových věcech. Právní rozhledy, 1994, č. 2.

Urban, B. Krok k zavedení e-governmentu v oblasti podání na obchodní rejstřík. Právo a podnikání, 2005, č. 10.

Voštová, L. Nad problematiku ověřování veřejných listin ve vztahu ke zahraničí. Ad notam, 2003

Zavadil, M. Inteligentní elektronické formuláře. IT Systems, 2009, č. 9

Zíb, Ch. Obchodní rejstřík z hlediska právního a informačně technologického. Právní rozhledy, 1999, č. 3

Zunt, V. K problematice evidence obchodních společností. Právní praxe a podnikání, 1997, č. 10

Rozhodnutí soudů

Nález Ústavního soudu ze dne 2.12.2008, sp. zn. Pl. ÚS 43/05

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 4. 1997, sp. zn. ÚS 142/96

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2002, sp. zn. I. ÚS 663/01.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 113/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 892/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4508/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3172/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 892/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011, sp. zn. 29 Cdo 4753/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1759/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1365/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 844/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2008., sp. zn. 29 Odo 974/2006

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. října 2008, sp. zn. 5 Cmo 395/2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 7. 2003, sp. zn. 7 Cmo 12/2003. Právní rozhledy, 2004, č. 2.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 7. 2006, sp. zn. 7 Cmo 676/2005. Právní rozhledy, 2006, č. 19.

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. 44 Ca 67/98.

Elektronické a ostatní prameny

www.justice.cz

www.psp.cz

www.nsoud.cz

www.judikatura.cz

www.mvcr.cz

www.epravo.cz

www.firmenbuchgrundbuch.at

www.handelregister.de